[فوئاد سالم] ئەفسانەی هونەر و هەڵوێست.. گەڕان هەڵەبجەیی

پێشکەشە بە [١٠]یەمین ساڵڕۆژی کۆچی دوایی هونەرمەند.

زیادەڕۆیی نییە گەر بڵێم حیزبی شیوعی عێراقی لە دەمی دامەزراندنییەوە تا قەدەغەکردنی وەک حیزبێکی چەپ، مەدرەسەیەک بووە بۆ بەرهەمهێنان و پێگەیاندنی هەزارەها(بەهرمەند). گەر ئاوڕێک لەمێژووی عێراق بدەینەوە دەبینین ئەو بەهرەمەندانەی لەبوارە جیاجیاکاندا ڕۆڵ و کاریگەریان هەبووە ئەندام یا هاوسۆزی حیزبی شیوعی بوون. تا ئەو دەمەی بەعسی فاشی کۆنترۆڵی دەسەڵات و سەرجەم کۆمەڵگاو کایە ئیبداعیەکانی نەکردبوو ، بەدەگمەن کەسێکی بەهرەمەند دەستدەکەوت کە ئەندام یا لایەنگری حیزبی شیوعی نەبووبێت.

پاش ئەوەی لەکۆتایی حەفتاکانی سەدەی ڕابردوودا شاڵاوی گرتن و ئەشکەنجە و کووشتن بەسەر حیزبی شیوعی دەستی پێکرد ،ڕۆژبەڕۆژ ئەو شاڵاوە توندتر دەبوو، بۆیە بەناچاری زۆربەی ئەو بەهرەمەندانە عێراقیان بەجێ هێشت و ڕوویان کردە هەندێک وڵاتانی عەرەبی وەک یەمەنی باشوور،لیبیا ،جەزار،سوریا..هەروەها هەندێکیشیان لە وڵاتانی ئەوروپای ڕۆژ هەڵات گیرسانەوە،ژمارەیەکی زۆریشیان ڕوویان کردە چیاکانی کوردستان و بوونە پێشمەرگەی حیزبی شیوعی.

یەکێک لەو بەهرەمەندانەی هەرزوو عێراقی جێهێشت ، هونەرمەندی پایەبەرزی عێراقی {فوئاد سالم} بوو.بەهۆی ناوبانگ و ئاستی بەرزی جەماوەری و پێگەو توانای لە نێو هونەری گۆرانی عێراقیدا دەزگاکانی بەعس فشارێکی زۆریان خستەسەری ،دەیانەویست بەهەرجۆرێک بێت ئەو شوعیە جەسورە ئەو دەنگە دلێرە خامۆش بکەن. سەرەتا هەوڵیاندا بە پێدانی ئیمتیازات بیکەڕن بەعسی، دەمێک زانیان ئەم کارە سەرناگرێت توونندوتیژی و لێدان و سوکایەتی دەستی پێکرد ،پاشان لە پەیمانگای هونەرەجوانەکان وەک وانەبێژ دەریان کرد ،ئەوجا ڕێگری لە گووتنی گۆرانی و بەکارهێنانی زەبروزەنگ بەرامبەری شێوازێکی دیکەی فشاربوو بەسەر هونەرمەندی کۆچکردوو.

لە ئاکامدا بۆی دەرکەوت کە لەو وڵاتەی خۆشی ویستوە و بەهونەرو سیاسەت خزمەتی کردوە، شوێنکی تێدا نەماوە بۆ ئەو بۆ درێژەدان بە ژیان .ئیدی دەنیا بوو لەوەی مانەوەی لەوڵاتدا مەترسیە بەسەرژیانی ، بۆیە بڕیاری سەفەریدا.

ئەوە بوو ساڵی ١٩٧٨ عێراقی بەجێهێشت و هەرچی یادگاری تاڵ و شیرینی

ڕابردوو هەن لە پاش خۆی بەجێیهێشت و بەرەو کوێت سەری هەڵگرت.
{نەغم)ی کنی دەربارەی ئەم مەشهەدە حەزینە دەڵێت:[تەمەنم شەش ساڵ بوو بەیانی زوو لەخەو هەڵیانساندم ، بەیانییەکی ساردو تەماوی بوو ،دایکم ،مامم ،دووکوڕی مامم، باوەگەورەو دایەگەورە لەدەورم کۆبووبوونەوە ، نەمدەزانی چی دەگوزەرێت ،گووتیان ماڵئاوایی لەباوکت بکە چونکە سەفەردەکات.بابم بەتوووندی لەئامێزی گرتم و ماچبارانی کردم کە هاوکات فرمێسک بە چاوانیدا دەهاتە خوار.پاشان بەباوەشی ماممەوە لەسەر دیواری حەوشەکەوە دیقەتم دا بابم لەگەڵ هەموو هەنگاوێکیدا ئاوڕدەداتەوەو بەدەستتی ماڵئاوایمان بۆدەنێرێت ،ئێمەش بەهەمان شێوە وەڵاممان دەدایەوە ، تا لەنێو تەمی ساردی بەرەبەیاندا بەیەکجاری ونبوو،ونبوونێک ٢٤ ساڵی خایاند تا بەدیداری شادبوومەوە،]ئەودەمە لەوبارەوە هیچ حاڵێی نەبووم،پاشان کەگەورە بووم تێگەشتم چ تراجیدیایەک ڕوویداوە.
فوئاد سالم پێشتر لەڕێگەی هونەرەکەیەوە لە کوێت ناسرابوو، هەر بۆیە بەخێرایی لەئامێزیان گرت و دەرگای هونەریان بۆ کردەوە.
بەهۆی ئەو زەمینە گونجاوەی لەکوێت بۆی ڕەخسابوو، هونەرمەندی کۆچکردوو زۆر بەخێرایی چالاکیە هونەرییەکانی گەشەی کرد،جگە لەکوێت لەوڵاتانی دیکەی کەنداو بانگهێشت دەکرا بۆ سازکردنی ئاهەنگ و کۆنسێرت .
ژیانی هونەرمەندی کۆچکردوو لەکوێتیش دوور نەبوو لە فشاری مخابەراتی ئێراقی ، بەردەوام لەژێر چاودێری و هەڕەشەی ئەو دەزگا تۆقێنەرەدابوو ، تەنانەت هەوڵدان بۆ کووشتنی یەکێک بوو لەپلانەکانیان.
بۆنمونە جارێک فوئاد سالم لە بەرنامەیدابوو لەیەکێک لەوڵاتانی کەنداو بەشداری کۆنسێرتێک بکات ، هاوکات بڕیار بوو لە ئێراقیشەوە چەند گۆرانیبێژێک بەشداربن.مخابەراتی ئێراقی یەکێک لەو گۆرانیبێژانە ڕادەسپێرێت کە بە دەرزییەکی ژەهراوی فوئاد سالم بکوژێت، بەهەرحاڵێک بێت خۆشبەختانە فوئاد ئامادەی ئەو ئاهەنگە نابێت و پلانەکەیان شکست دەنێت.
ئەم مرۆڤە شیوعیە هەندە بەئەخلاق و لێبوردەبوو هەرگیز ئامادەنەبوو ناوی ئەونا پاکە بهێنێت،تەنانەت دوای هەرەسی ڕژێمی سەددامیش ئامادەنەبوو تۆڵەی لێبکاتەوە.لەوکارەدا پەنجەی تاوان بۆ یەکێک لەم سێ گۆرانیبێژانە درێژدەکرا کە لەو ئاهەنگەدا بەشداربوون ئەوانیش سعدون جابر،ریاض احمد،حمید منصوربوون.
تا دەهات فشاری موخابەراتی عێراقی لە باڵوێزخانەکەیان بۆ سەر هونەرمەند و هاوکات بۆ دەسەڵاتدارانی کوێتتیش تووندتر و زیاتر دەبوو ،جا پێدەچێت لایەنی کوێت و خودی فوئاد سالمیش گەشتبنە ئەو

قەناعەتەی کە د□ب□ت کو□ت ب□ج□ به□□ت.وێرای ئەم مەترسیانە
سەددام حوکمی لەسێدارەدانی بە (غیابی) بۆدەرکردبوو، چونکە
هەردەرفەتێکی بۆ بڕەخسایە هێرشی تووندی دەکردە سەر ڕژێمی بەعس و
خودی سەددام. وەک خۆی ئاماژەی پێدابوو ،لە بۆنەیەکی عەرەبیدا
کەسێک لە باڵوێزخانەوە جپێدەچێت پیاوی مخابرات بووبێت،دێتەلای و
بەهێمنی پێی دەڵێت{هەرچی دەکەیت دژ بە دەسەڵاتتی بەعس بیکە تەنها
شتێک داوات لێدەکەم هێرش مەکەرە سەر سەرۆک سەددام چونکە
ئەنجامەکەی باش نابێت}.ئەویش داواکەی پشتگوێ خستبوو.
لەوانیە بۆکار ئاسانی سەفەر ، کوێتیەکان پاسپ□رتی کوێتیان
پێدابێت، چونکە ئەو خاوەنی هیچ پاسپۆرتێک نەبوو. ئەوەبوو بەر
لەداگیرکردنی کویت لەلایەن سەددامەوە کوێتی بەجێهێشت .پاش
بەجێهێشتنی کوێت لە قوبرس و ئەمریکاو سوریا ژیا.لەکۆتایدا
بەیەکجاری لە دیمەشق جێگیر بوو .بەهۆی ئەوەی هونەرمەندێکی خاوەن
جەماوەر و بەهەڵوێست بوو، حکومەتی سوری ڕێزی لێگرت و
پێداویستیەکانی ژیانیان بۆ دەستەبەرکرد.
شایانی ئاماژەیە پاش ڕاپەڕین و کشانەوەی داموودەزگاکانی بەعس
لەکوردستان، هونەرمەندی کۆچکردوو چەندین جار لەڕێگەی فێشخاپورەوە
سەردانی کوردستانی کردو لەچەندین باژێر ئاهەنگی گێڕا ، بەتایبەتی
بۆیادەکانی دامەزراندنی حیزبی شیوعی.
پاش کەوتنی دیکتاتۆرو ڕژێمەکەی بەردەوام سەردانی عێراقی کردوە
،هەر لەوێ لەیەکەم س□ر□انیدا پاش ٢٤ سال□ ب□یەکەمجار بەدیداری
[نغم]ی کچی شادبوویەوە.
بەنسبەت فوئاد سالمەوە کەوتنی سەدام ، ئاسودەیی و دیموکراتی و
خۆشگوزەرانی بۆ عێراق نەهێنا،تەنها هێندەبوو دەسەڵات
لەدیکتاتۆرێکی ناسیۆنالیستتەوە گۆڕا بۆ دەسەڵاتێکی دواکەوتوی
شیعە مەزهەب کە تێڕوانینیان بۆ هونەر و هزری چەپ لەسەدام
خراپترە، بۆیە بیرۆکەی گەڕانەوەی یەکجارەکی بۆ عێراق لە مێشکی خۆی
دەرکرد.
وەک خۆی دەڵێت کاربەدەستانی عێراقی دوای سەددام هیچ ڕێزێکیان
نەبۆخۆم نە ب□ م□زووی هونەریم و نە بۆ تێکۆشانم دژی دیکتاتۆر
دانەنا،دەڵێت بۆ گەڕانەووەی مافەکانم کەسەددام زەوتی
کردبوو{بۆنمونە خانوەکەی لە بەسرە}، چەندین مانگ
هاتووچۆیان پێم کرد،لەکۆتیدا هیچم بۆ نەکرا،لەم بارەوە دەڵێت
بۆئەوەی بیسەلمێنم کە ئێراقیم داوای [کارتی بەشەخۆراک]یان کرد
لێم، وەی خۆی گووتی لەژیانمدا کیلۆیەک شەکرم وەرنەگرتوە ،خاوەنی
هیچ شتێک نیم گەر مەترێک زەویش بێت، ئێستا ئەمە چ داوایەکی
بێیمانایە.

لە کۆتا ساڵانی ژیانیدا هونەرمەندی مەزن دووچاری نەخۆشیەکی سەخت بووبوو،هەر بەو هۆیەوە چەندین ساڵ لە چالاکی هونەری دابڕا بوو یا زۆر کەم بوو.دوا کاری هونەری کۆنسێرتێک بوو لە بەغدا کەساڵی ۲۰۰۷ ئەنجامیدا.
بەر لەکۆچی دوایی بەچەند ڕۆژێک ژمارەیەک هونەرمەندی عێراقی لەبوارە جیاجیاکاندا لەنێویاندا سەعدون جابر لە نەخۆشخانەی دیمەشق سەردانیان کرد و مەدالیای ڕێزیان پێ بەخشی کە کەناڵی[الشرقیە] گرتبوویە ئەستۆ.
ئەم هونەرمەندە بەهەڵوێستە لە ڕێکەوتی ۲۱/۱۲/۲۰۱۳ لە نەخۆشخانەیەکی دیمەشق لەتەمەنی (٦٨) ساڵیدا کۆچی دوایی کرد .
لەپاش خۆی خەرمانێک لەگۆرانی و ئاواز و شیعری بەجێهێشت،هاوکات سمعیەکی بەرز و شانازیەکی مەزن و ڕێزێکی زۆری وەک سەرمایەیەکی پێ بەهاوبایەخ لەدوای خۆی بەمایەوە.
ئەو یەکێک بوو لەو هونەرمەندانەی بیروباوەڕەکەی نەگۆڕیەوە بە هیچ دەسکەوتێک ،ترساندن و فشارو هەڕەشەو هەوڵی کووشتن چۆکی پێ دانەدا ، بەسەربەرزی ژیاو بەسەربەرزیشەوە کۆچی دوایی کرد.
هونەرمەندی کۆچکردوو خاوەنی کۆمەڵێک بەهرەبوو لەوانە: چڕینی گۆرانی بەهەموو شێوازەکانی باو لە عێراقدا،ئامێرژەنی عودو ئەکۆردیۆن،ئاوازدانان ،شیعر[خاوەنی سێ دیوانی چاپکراوە]، نواندن و بەشداری لە فلیمداو ڕۆڵگێڕان لەچەندین ئۆپێرێتدا.

چیرۆکی گۆرانی {مەشکورە}
پاش ئەوەی فوئاد سالم لە پەیمانگای هونەرەجوانەکان وەک وانەبێژ دەردەکرێت،هاتوچۆی بینای ئیزاعەوتەلەفزیۆنی لە قەدەغەدەکرێت،هەروەها ڕێگەی پێنادەن لەهیچ شوێنێک گۆرانی بڵێت ،تەنانەت جارێک لە هۆڵێکی ئاهەنگ دەتە دەرەوە بەکلکە دەمانچە سیمای خوێناوی دەکەن و هەر لەوێشدا هەڕەشەی کووشتنی لێدەکەن.وەک پێشتر ئاماژەم پێدا بۆی دەردەکەوێت کە ژیانی بووەتە دۆزەخ ،بۆیە بڕیاری دەربازبوون دەدات. مەسەلەی سەفەر لەگەڵ هاوژینەکەیدا(مي جمال) کە ئەویش لەبواری نواندندا کاری کردوە باس دەکات ،بەڵام ئەو ڕەتی دەکاتەوە .{ دەنگۆیەک لەئارادابوو کە گوایە لای ئەمن خەبەری لەداوە کە نیازی سەفەری هەیە بەڵام بەبڕوای من ئەمە دوورە لەڕاستیەوە،چونکە گەرکارێکی وای بکردایە بەرلەسەفەر دەستگیریان دەکرد}.
مانگی دەسەمبەری ساڵی ۱۹۷۸ سەفەری کوێت دەکات ،پێدەچێت زیرەکانە کوێتی هەڵبژاردبێت چونکە سەفەری عێراقیەکان بۆ کوێت ئاسایی بووە و جێگەی گومان نەبووە.

لە ساڵی [١٩٨٣] لە کویت ئەلبومێک دەردەکات بە ناوی[مشکورە]
ئەم گۆرانیە شیعرو ئاواز و ئەدای هی خودی خۆی بووە .
لەدایک بوونی ئەم گۆرانیە لە ئاکامی ئەو هەواڵە ناخۆشەبوو کە پێی دەگات ئەویش هەواڵی جیابوونەوەی هاوژینەکەیەتی لەی {مي جمال} .
پێدەچێت ئەم جیابوونەوەیە پلان و فشاری دەزگاداپڵۆسێنەرەکانی بەعس بووبێت و ئەویش نەیتوانیبێت جێبەجێی نەکات.دیارە مەبەستی موخابەرات لەم کارە ئازاردانی دەروونی بووە.
کاریگەری قووڵی دەروونی لە سەر هونەرمەند بەهۆی ئەو ڕێزو خۆشەویستییەوە بووە کە بە هاوژینەکەی هەیبوو . وەک لە وشەکانی گۆرانییەکەدا دەردەکەوێت هەرچی هیواو چاوەڕوانی و ئایندەی پێ ئومێد هەیە هەرەس پێدەنێت .
ئەم مرۆڤە هەندە ڕەوشت بەرز و دەپاکە، هێشتا بەزمانی ڕێزو شارستانییەوە موخاتەبەی دەکات ،هیچ وشەیەکی بریندارکەر بەکار ناهێنێت ،بەڵکو بە پێچەوانەوە هیوای ئاسودەیی بۆدەخوازیت و بەجوانترین پەیڤ ستایشی دەکات . تەنها گلەیی ئەوەیە کە دەڵێت (چاوەڕێم دەکرد گەر بەدرۆش بوایە داوای لێبوردنت بکردایە).
ڕاستە هاوژینەکەی بێوەفایی بەرامبەرری نواد و لەناخەوە زامداری کرد ،بەڵام بووە هۆکاری لەدایکبوونی شاکارێکی پەیغەم کە هەرگیز لەیادەوەری گوێگرانی فوئاد سالمدا کاڵ نابێتەوە،گۆرانییەکە پڕاوپڕە لەهەستی بەئازاری دڵێکی شکاو،ئەستەمە کەسێک جارێک گوێی لێبگرێت و دووبارەی نەکاتەوە،ئەم گۆرانیە لەڕووی شیعروئاواز و ئەداوە لەترۆپکدایە.
سەبارەت بە هاوژینەکەی ،واتە {مي جمال} لە ساڵی [٢٠٠٥]دا لە تەمەنی [٦٠] ساڵیدا بە نەخۆشیی کۆچی دوایی کرد.
[[نغم]] ی کچیشی کە شانۆکارو دەرهێنەرێکی بەتوانابوو ئەویش تاڕادەیەک چیرۆکی باوکی لەکنی دووبارە بوویەوە ،بەوەی لە بوارەکەی خۆیدا زۆر دژایەتی دەکرا ،تا ناچار بوو ئێراق بەجێ بهێڵێت و لە تورکیا بگرسێتەوە.
بەداخەوە ئەم هونەرمەندە لێهاتوە بەهۆی نەخۆشییەوە ساڵی (٢٠٢١) لە تەمەنی ٤٨ ساڵیدا لە وڵاتی غەریبیدا کۆچی دوایی کرد.

تێکستی گۆرانی شکورە

....

هاي تاليتها صفيت هيجي وبسرعة مشيتي
رحتي وحتى بالكذب وبالكذب ماتعذريتي
لالالالالالالا...لالالالا
خفتي الله ولاحسبتي حساب حوبة دمعي وقليبي وخطيتي

شرد اكلج غير وانا مسافر لديرة غرب
مشكورة تردين ماقصريتي
جنت اشوفج يقظة باحلام السعادة
ودنية مليانة امل
وجنت اشوفج فرح عمري وشمع ليلي
ودهر ايامه عسل
هدمتي بية اشما بنيتي
وكتبتي بية اشما محيتي
يعني شفتيني رجيجي الحال يمعودة اشتفيتي
مشكورة تردين الصدك ماقصريتي
الله يهديك بشبابج غير هاذة شرد اكول
بعد ماضل لي عتب
وانتي والايام صرتي ضيم ضهري والعذول
عجب ياحبيبة عجب
الله يهديج بشبابج غير هذة شرد اكول
بعد ماض لي عتب
وانتي والايام صرتي ضيم ضهري والعذول
عجب ياحبيبة عجب
هدمتي بية اشما بنيتي
كتبتي بيه اشما محيتي
كتاب بيتج جان حرف واحد ما قريتي
مشكورة تردين الصدق ماقصريتي

سەرنج/ هەر بەڕێزێک بخوازێت گوێ لە گۆرانی [مشکورە] بگرێت دەتوانێت لە یوتوب بۆ ئاسانی بیدۆزێتەوە.

گۆران هەڵەبجەیی

گفتووگۆ لەگەڵ شاعیر و ڕۆمانووسی عیراقی (دنیا

میخائیل).. ع□ بدولموتەلیب عەبدوڵڵا کردوو یە بە کوردی

دنیا میخائیل: دەنووسم بۆ ئەوەی شێت نەبم

شاعیر و رۆمانووسی عیراقی (دنیا میخائیل) کە ئێستا لە زانکۆی ئۆکلاندی ئەمریکی زمانی عەرەبی دەڵێتەوە. پێیوایە ئەدەب و هونەر دەتوانێ دەنگی پەراوێزخراوەکان بێت. ئەو هەر لە وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکادا ساڵی 2001 لە بواری مافی مرۆڤ خەڵاتکراوە. لە ساڵی 2017 بەسەرهاتی پڕ ئازاری ئافرەتانی یەزیدی شەنگاری ژێر دەستی داعش بە ناوی (لە بازاڕی سەبییاندا) کە چۆن وەک سەبایەی جەنگ مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت، چاپ و بڵاو کردۆتەوە.

پ/ بۆچی دەنووسی؟
دنیا میخائیل/ بۆ ئەوەی شێت نەبم.

پ/ کتێبەکەت (لە بازاڕی سەبییاندا) بەڵگەنامەیەکە لە بارەی توندوتیژی دژ بە ئافرەتانی یەزیدی، ئایا تۆ بڕوانامەیەکی فیکری بە خوێنەر دەبەخشیت، کە مێژوو و رووداوەکان و کەسایەتییە حەقیقییەکان لەخۆدەگرێت، ئایا تا چەند لەو ژانرو ژوارە نزیکبوویتەوە؟ ئایا لەو رێگایەوە دەتەوێت مێژووی وسبەلێکراوەکان بناسێنی؟

دنیا میخائیل/ سەبایەکان و فرۆشتنیان لە بازاڕدا مەسەلەیەکە قابیلی لێبووردن نییە، بۆیە بە هەموو ژانرە ئەدەبییەکان شیعر، پەخشان، گێڕانەوە… وەڵامی ئەو ستەمەم داوەتەوە. خۆم سەردانی شوێنی ئەو کارەساتە گەورەیە(گوندی شەنگار) کرد و لە نزیکەوە قسەم لەگەڵ ژنانی هەڵاتووی ژێر دەستی(داعش) کرد و گوێم لەو پیاوانە راگرت، کە لە مردن رزگارییان ببوو. چیڕۆکەکانیان لە خەیاڵ سەیرترە، هەموو ئەوانەم وەک بابەتێك لە (بازاڕی سەبییان)دا نووسییەوە و دواتر لە رۆمانی (تاتۆی باڵندە) کارم لەسەر کردوە، من بەبێ قەڵەم چۆن دەبمە دەنگی پەراوێزخراوەکان؟ قەڵەم بەسەر چەکدا سەردەکەوێت، قەڵەم بەرەنگاری زەمەن دەکات، هەمیشە وشە وەك چەك دەنگدانەوەی هەیە.

پ/ لە دنیای هاوچەرخدا واقیعی ژنان چۆن دەبینی؟
دنیا میخائیل/ ئێستا واقیعی ئافرەتان لە ئاستی پێویستدا نییە،

نەك هەر لە نیشتمانی عەرەبی و بەس، بەڵكو لە هەموو شوێنێكی دنیادا. هەتا ئێستا ئافرەت وەك رەگەزی دووەم لە پەناو رەگەزی یەكەم بەكار دەهێنرێت. هەڵبەتە هەر لە بنەڕەتدا كۆمەڵگای باوكسالاری ئەو نەخشەیەی كێشاوە، بەڵام كۆمەڵێك هەن باشترن.

پ/ بە لای تۆ خەسڵەتەكانی خوێنەری نموونەیی چییە؟

دنیا میخائیل/ خوێنەری نموونەیی لەسەر وەڵامی نووسەر ناوەستێ، بەڵكو پرسیار دەیوڕوژێنێ، لەسەر رازیبوون و بەرهەمهێنانی كەسیەكان دەوەستێ، خوێندنەوەی كارلێككەری ئیبداعی لە نووسینی ئیبداعی كەمتر نییە، گشت داهێنانەكانی ناو نووسین بۆ ئەو خوێندنەوەیە دەگەڕێتەوە.

پ/ شێوەی ئەو نیشتمانەی خەونی پێوە دەبینی چۆنە؟

دنیا میخائیل/ وەك ئاسمان، پڕە لە باڵندە، هەڵدەفڕن دەڕۆن و دەگەڕێنەوە، دەنیشنەوە، ئەگەر لەسەر درەختێ نیشتنەوە هەڕەشەی پێكرانیان نییە.

پ/ بەرگی رۆمانێكی دنیا میخائیل (جەزیرەیە)، شكۆی ژیان، مافی بوون، ستەمی كۆمەڵایەتی، دیكتاتۆری هەرەمایەتی، ئافرەتانی گەندە، هەموو ئەو بابەتە مشتومڕخوازانە لە كارە شیعری و رۆمانەكانتدا لە دەرگایان دەدرێت… ئایا تا چەندی دیكە بە مرۆڤەوە سەرقاڵ دەبیت، تا چ سنورێ بەهای مرۆڤایەتی لە كارەكانت دەردەكەونەوە؟ ئایا دەشێ كارەكانت وەك بەڵگەنامەی كۆمەڵایەتی مێژووی عیراقی هاوچەرخ تەماشا بكرێت؟

دنیا میخائیل/ نازانم، دەشێ هەموو كارێكی ئەدەبی بەڵگەنامەی مێژووێكی دیاریكراو بێت، لە كۆتاییدا هونەر كلیلی ژیانی سەردەمێكی دیاریكراوە و بیرەوەرییەكان لە ئێستاوە بۆ ئایندە دەگوازێتەوە، ئالێرەدا بایەخی هونەر دەردەكەوێت، سەبەری كاریگەری زەمەنەكان دەبڕێت، هەروەها رووییەكی دیكەی ئایدیۆلۆژیا دەگەیەنێت، رووییەك كە دەسەڵاتداران و بیری یەكتایی بەرەوی پێدەدەن.

پ/ لە كۆمەڵە شیعرییەكانت (شەوانی عیراقی) و (جەنگ) بە جیدی دەردەكەوێت و میمەری جەنگە درێژەكانی مرۆڤی عیراقی نمایش دەكەیت، ئایا شیعر لە توانایدایە هەموو ئەو وێنە پڕ ئازارانەی جەنگ لەخۆ بگرێت؟

دنیا میخائیل/ قەسیدەكانم بۆتە واقیعی ئیستاتیكیمان، كە لە واقیعی پڕ لە ئازار هەڵقوڵاوە.

پ/ عیراقت بەجێهێشت و دوور لە نیشتمانەكەت بە قۆناغێكی دامەزراوەی و گرنگی ژیانتدا تێپەڕیت، بەڵام عیراق بە كەلەپوری

شارستانی و غەمی جەنگەکانییەوە ئامادەیە… ئایا نووسین دنیابینییەکی هاوتای ئەو واقیعەی پێشکەش کردووە؟

دنیا میخائیل/ سی ساڵی سەرەتای تەمەنم لە عیراقدا ژیام، سێبەرەکانی لە یادەوەریمدا ماونەتەوە، سێبەری جەنگ و جوانی و خاپووربوون، مێژووی وڵاتەکەم و هەموو ئەو شتانەی تێیدا ژیام و جێمهێشت، ئایا چەند پەیوەندی بە نووسینەکانمەوە هەیە، من هیچ بیریان لێناکەمەوە، لە هەموو نووسینێکدا جێکەوتەی مێژوویەکی دیاریکراو هەیە. بە بڕوای من هەموو ئەو شتە وردانەی تۆماریان دەکەم، لە کاروبارە گەورەکانی ژیاندا ڕەنگدەداتەوە، مێژووی نیشتمانەکەم بە سەرەتای مێژووی جیهان دەگەڕێتەوە، هەموو ئەو شتانەی لە جیهان ڕوویانداوە، یەکەمجار لە نیشتمانەکەی من ڕوویداوە، من کاتێك شتێکی نوێ دەنووسم هەستدەکەم دەست لە ساتی دۆزینەوەی یەکەم دەدەم.

پ/ دەشێ ڕۆمان کار لەسەر ڕووداوە مێژووییەکان بکات، بەڵام نەك بە ئەوەی ڕاستیان بسەلمێنێت، بەڵکو بە ئەوەی کاریگەری ئەو گۆڕانکارییانەی کە بەسەر کۆمەڵگای مرۆڤایەتیدا هاتووە، بیگەیەنێت، ئەو مەسەلەیە چۆن دەبینی؟

دنیا میخائیل/ بەڵێ، بە دەنیاییەوە، ڕۆمان تەنها ئەوەمان پێناڵێت کە ڕوویداوە، بەڵکو ئەو کاریگەرییانەش دەخاتە ڕوو، کە بەسەر ژیانی مرۆڤایەتیدا هاتووە، ڕۆمان هەر تەنها جەخت لە مێژوو ناکاتەوە، بەڵکو سێبەرەکەشی دەپێکێ، ئەوەش جیاوازی نووسینی ڕۆمان و نووسینی مێژوویە، کەواتە لە بنەڕەتدا بایەخدانی ڕۆمان بە واقیعی مێژوویی، لە پێناو بەدواداچوون و جێکەوتەکانیەتی بەسەر ئیقاعی ڕۆحدا.

پ/ لە ڕۆمانی (تاتەی باڵندە) ڕەهەندە ڕەمزی و مێژووییەکانی ئەفسانەی (نەهەنگ مانگ قووتدەدا)ت بەکارهێناوە، کە بەسەر ژیانی ئەو گەلەدا هاتووە… بە رای تۆ ئایا ئەو ئەفسانەیە لەگەڵ تراژیدیای یەزیدییان یەکدەگرێتەوە؟ (ئەفسانەکە دەڵێ: ڕۆژێ لە ڕۆژان مانگ شەوی خەڵکانێکی رازاندبۆوە و لە روخساری ماندوویان ڕامابوو، تا ئەو پەڕی جوانی جوانبوون، وەك جوانەکانی نیشتمان. بەڵام بە بیری کەسدا نەدەهات نەهەنگی نەو دەریا بوێرە بچێتە ئاسمان و مانگی درەوشاوە قووت بدات و شەوی ڕۆناك تاریك بکات)

دنیا میخائیل/ بەکارهێنانی ئەفسانەی (نەهەنگ مانگ قووتدەدا) و ڕێوڕەسمەکانی بە شێوەیەکی شەعبی لە عیراق جێبەجێ دەکرێت، نەك تەنها لای یەزیدییەکان.

پ/ بە بەچوونی من مەدلولی کلتوری و مێژوویی ئەفسانەی شەعبی (نەهەنگ مانگ قووتدەدا) پەیوەندی بە دۆخێکی قەیراناویدا هەیە، کە بەلای کەمی مێژووی عیراقی هاوچەرخی پێدا تێپەڕیووە.

دنیا میخائیل/ لە ڕۆمانەکەی مندا ئەو پرۆسیسە شەعبییانە پەیوەندییان بە جەنگ و ئەو کارەساتانەوە هەیە، کە بە شێوەیەکی گشتی عیراقی پێدا ڕۆیشتووە، بۆیە دەبینین کاراکتەرەکانی ڕۆمانەکانم هەوڵدەدەن ترسی سەر مانگ کەمبکەنەوە، ئەوە هاودژییەکە و من تا سەر ئێسقان کارم لەسەر کردووە، لەلایەك ئەوانە تانە لە نەهەنگەکە دەدەن، نەك لەوانەی ئەو سیاسەتەیان داڕشتووە، لەلایەکی دیکە هەوڵ بۆ رزگارکردنی مانگی ترساو دەدەن، بەڵام تا دوێنێ ئەوان خۆیان پێویستیان بە رزگار بوون هەبوو.

پ/ دایکایەتی چی لە تۆ گۆڕی؟

دنیا میخائیل/ وای کرد پەرتتر بم، لە بەرامبەر سەختی ژیان بەسۆزتر بم.

تێبینی: ناونیشانەکەم گۆڕیووە.

سەرچاوە: خلود الفلاح

3/4/2023 -الجزیرە.

مردنی پلاستیکی

لە منداڵیمدا
لە بەغداد
گەمەی مردنمان دەکرد
بە چەکی پلاستیکی
یەکێك ئەویدیکەی دەکوشت
لەسەر زەوی
وەك لاشەی مردوو رادەکشاین
خولەکێك
دووان
پاشان یەکێکمان پێدەکەنی و
مردنی پلاستیکیمان جێدەهێشت
دەستی یەکترمان دەگرت
وەك ئەوەی دەستی ژیانمان گرتبێ
هەڵدەستاینەوە
یارییەکی دیکەمان دەکرد
وەك ژمارەی لەتە ساڵان تێپەڕین

بەغداش بە منداڵیمانەوە
بەسەرچوو
چووینە تاراوگە
لە دوورەوە منداڵانمان دەبینی
لە ئێمە دەچوون
یەکێك ئەویدیکەی دەکوشت
بەبێ جوولە رادەکشان
بەڵام هیچیان پێنەدەکەنین
هیچیان دەستی بە ژیانەوە نەدەگرت
هەڵنەدەستانەوە.

عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا کردوویە بە کوردی

میدیا، ئەهریمەنی کۆمەڵگەی مۆدێرن.. نوسینی: سێلین برایەن.. لە فەڕەنسییەوە: ئاراس سەعید

زۆرێک لە بیریار و فیلەسۆفەکان، میدیا بەوە تۆمەتبار دەکەن، کە هۆکاری هەموو خراپەکارییەکانی سەر زەوییە، یان زۆر لەهۆکاری خراپەکارییەکانەوە نێزیکە. لە کۆمەڵگەی دیجتاڵییدا، ئەمە بەو شێوەیە خۆمان دەبینینەوە کە ڕووبەڕووی جۆرێک لە ئامێری شەیتانی دەبینەوە، کە توانیویەتی خۆی لە دەستی دروستکەرەکەی ڕزگار بکات. ئەمەش کاریگەرییە زیانبەخشەکەی ڕەها کردووە، بەجۆرێک مرۆڤ ناتوانێت، خۆی لێی قوتاربکات. (وەکوو چۆن شەیتان خۆی لە خالیقەکەی ڕزگارکرد و خراپەکارییەکانی ڕەهابوو… وەرگێڕ). ڕەخنەگرتن لە میدیا، هەمەچەشن و جۆراوجۆرە، هەندێک لەڕەخنەگران لە نمونەی (ژان بۆدریار) جەخت لەسەر ئەو گۆڕانکارییە دەکەنەوە کە لە پەیامەوە بەخودی ئامرازی بڵاوکردنەوەدا تێدەپەڕێت، بە مانایەکی دیکە، ئەوەی لە ناوەڕۆکەوە لە قاڵب دەدرێت. (Sfez

(and Coutlée 1990). لە پێچەوانەکردنەوەی ئەولەویەتەکاندا (ئامرازەکان دەگۆڕدرێن بۆ ئامانجێک لە خۆیدا، میدیەمەکە جێگەی پەیامەکە دەگرێتەوە. بەدەربڕێنکی دیکە، میدیاکە شوێنی پەیامەکە دەگرێتەوە. ئەمە سیناریۆیەکە، کە تیۆریستی کەنەدی (مارشاڵ مەکلۆهان) لە ساڵانی شەستەکاندا خستوویەتی ڕوو)، (میدیەم بەرلەوەی شتێک بگەیەنێت خوودی خۆی دەگەیەنێت. یان میدیەم خۆی، بریتیە لە پەیامەکە… وەرگێڕ) لە ئەنجامدا جیهانێک دروستدەبێت کە لە هەموو ڕەسەنایەتییەک بێبەشە، هاوشێوەی گوێزی بەش، وەکوو ئەوەی (ڕا بەلایس) دەڵێت: "مەخی جەوهەری"یان بەتاڵ کراوەتەوە. بۆ کوورتی، ئەمە لە جیهانی دیجتاڵەدا ڕووبەڕووی گەمەیەکی ڕواڵەتی دەبینەوە، وەکوو ئەوەی (بۆدریار) بە "سیمولاکرا" ناوی دەبات، واتە ڕووکاری بەش، ناوەڕۆکی خالی یان نا قووڵ، وەکوو ئاوێنەیەک کە تەنیا خۆی ڕەنگ دەداتەوە و لە پشتیەوە هیچ ڕاستییەک بوونی نیە.

(ڕێجیس دیبرای) لەگەڵ ئەم بۆچوونەدا هاوڕایە و هانی هاوچەرخەکانی دەدات کە "کەمتر پەیوەندی بکەن و زیاتر بگوازنەوە". ئەم نووسەرە لەو بنەمایەوە دەستپێدەکات کە کایەی میدیایی ئێستا لایەنگری پەیوەندییەکانە، واتە سیستەمێکی زانیاری کاتی، کە لەسەر پانتایەکی فەزایی ئاسۆیی پەرەدەستێنێت، لە بەرژەوەندی هاوکاتی و لە هەموو شوێنێکدایە، نەک دیاکرۆنی و بەردەوامیی بەهاکان، ئیمتیازاتی گواستنەوە، کە پانتاییەکی کاتی، ڕاست و چەپی پێ باشترە. ئەمە کۆمەڵگایەک دروست دەکات کە تاکەکان بەڕواڵەت لەیەکدیەوە نزیکتر بن، بەهۆی ئەو میدیایانەی کە ڕێگە بە ئامادەبوونی ئەوانە دەدات کە لە دوورەوە دەچنە نێو پرۆسەی کۆمینیوکەیشن و (ئامادەبوونی مەجەزایی)ەوە، بەڵام لە ڕاستیدا زیاتر نامۆن بە یەکتری، لەبەر ئەم هۆکارەیە کە وازهێنان لە بەستنەوە بە مێژوویەکی هاوبەش، بەهۆی یادەوەری زنجیرەی نەوەکانەوە، کە گەرەنتی هاوبەشکردنی میراتێک و پاراستنی نەریتەکان دەکات، 'ئاڵوگۆڕ' ناکەن، بەڵکو تەنها بە شێوەیەکی پارچەپارچە و ڕووکەش بەشداری دەکەن، بەبێ ئەوەی بتوانن بەڕاستی پێکەوە بژین. لەرەشدا دیسانەوە ئامرازەکانی بڵاوبوونەوە مادەکانیان لە زەوت دەکات و پەیوەندیکردن دەبێتە ئامانجی کۆتایی پەیوەندیکردن، لە مەیلی (ئەتەفاژیک)دا ئەو پزیشکە بەناوبانگەی کە سەرەڕای ئەوەش وریایە نەهێڵێت بەلاڕێدا بچێت لەلایەن ئەفسانەی دەوروبەری میدیاسفێرەوە، بەردەوامە لە ڕەنگدانەوەی خۆی بۆ پێدانی هێز بە ئامرازە تەکنەلۆژییەکان بۆ ئەوەی خۆیان لە دروستکەرەکەیان ڕزگار بکەن و دواتر بە نۆرە کار لەسەر ئەوە بکەن، بە بەرهەمهێنانی کاریگەرییە پێشبینی نەکراوەکان کە دەستکاریکردنی

شێوازی بوون و بیرکردنەوەی مرۆڤ. (1991، ل105-106).
هەندێکی دیکە لە تەواوکەری ئەم بۆچوونانە، شیکارییە ڕەخنەییەکانیان بەرەو ئەو شێواندنە زیانبەخشەی واقیع ئاراستە دەکەن، کە میدیا دەبێتە هۆی دروستبوونی. ئەمە وەکوو ئەو حاڵەتەی (لوسیەن سفێز) ئاماژەی پێکردووە، کە جگە لەم ناسروشتکردنە، هەما بە ئەو سەرلێشێواوییە دەکات کە لە مێشکی مرۆڤدا لە نێوان ڕاستی خام و نوێنەرایەتیکردنیدا دروست دەبێت، بەم شێوەیە توانای حوکمدان و تێگەیشتنەکەی دەگۆڕێت. هەموو ئەم توخمانە تایبەتمەندییەکی تاتۆلۆژی کۆمەڵگەی میدیاییەکانمان پەرەپێدەدەن، “تاوتیزم”، نیوەلۆژیزمێک کە پێشگر و پاشگرەکەی مەیلێک بەرەو تاوتۆلۆژیا ئاشکرا دەکات، واتە خۆئاماژەکردن، وەکوو سەرچاوەیەکی ئەتیزم، بۆ زیندانیکردن لە گەردوونێکی خەیاڵیدا.
شەیتانی میدیا، وەشانەکی مۆدێرن و ماتریالیستی بوونەوەری خراپەکاری، کە بڕیار بوو مرۆڤەکان دابەش بکات و لە حەقیقەتە، ڕزگارکەرەکە دووریان بخاتەوە بە هۆی نوقمکردنیان لە وەهمدا وەکوو(ئیتیمۆلۆژیای dia-bolos , لە سەردەمی کۆن و گەرمی ئایینیدا لە ترسەکانی سەدەی ناوەڕاستی عەقڵ)بەڵام ئایا ئەم کاریگەرییە کوشندەیەی میدیا دەرئەنجامی بیروباوەڕێک نییە، کە هەندەی ئەو باوەڕەی منداڵانەیەی کە وایکردووە باوباپیرانمان خراپە وەکوو بوونەکی ئازاد و بەهرەمەند بە پرسەکی ئەقڵانی بزانن، لە کاتێکدا ئەوە تەنها بەرهەمەکی خەیاڵەی بوو. خەمی ڕوونکردنەوەی هۆکارەکانی ئەم جیهانە و سەرچاوەی ئازارەکانی مرۆڤ، کەوایکرد ڕق لە کەڵلە سەری بزنەکی قوربانی بگوازنەوە بە کاریگەرییە کاتارتیکەکان؟

میتۆلۆژیای تەکنۆلۆژیا

⋆سزادانی پرۆمیتە و دابەزینی ئادەم و حەوا لە ئاسمان

پەیوستە بە دەستنیشانکردنی ئەو ڕەخنەیە دەستپێبکەین، کە دەکەوێتە سەر میدیا. ئەمەش لەڕێگەی هەندێک زنجیرەی میتۆلۆژی و ئەدەبیی کۆمەڵگەی کولتووری زارەکییەکانەوە. دەستپێک سزایی (پرۆمیتە) باوکی شارستانییەت، کە مرۆڤی لە سروشت دابڕاند و بە مومکینکردنی هونەر و بیناغەسازی کولتوور، مرۆڤی لە دەرەوەی ئاژەڵبوونی پەروەردە کرد.
“پرۆمیتە” لەلایەن” زیۆس”ەوە بە توندی سزا درا بەهۆی ئەوەی ئاگرەکەی دزیوە و بەخشیویەتی بە بێبەشترین بوونەوەری سەر زەمین. ئاگر وەکوو ستراکتەری تەکنیک، بە دەربڕینێکی دیکە، ئەو توخمەیە کە تەکنیک لەیەوە سەرچاوەی گرتووە، یان لانیکەم (sine qua non) لە

هەموو تەکنیکەکەدا، ڕێگە بە کشان و خاوکردنەوەی کانزاکان خۆش دەکات، بە دروستکرووی ئامێر، دروستکردنی چەک، دواجاریش تەکنەلۆژیا و لە ئێستاشدا میدیا…تاد
ڕەنگە ئێمە لە لێکدانەوەی حوکمی زیوس، بەهەڵەدا چووبین، کە وەکوو چارەنووسێک بۆ ئەو کەسانە تەرخانکراوە کە یاسایان شکاندووە و قەدەغەیەکیان پێشێل کردووە. پرۆمێتە تەنها دزێکی سادە نییە، زیاتر لە سەرپێچییەک لە کردەوە و سەرپێچییەکەیدا بوونی هەیە، سەرپێچییەکی شاراوە بەڵام حەتمی، چەواشەکارییەک هەیە، بەرزبوونەوەیەک و دابەزینێک. بە مرۆڤکردنی ئەوان، هەروەها بەتاوانانی لە بەتاوانی سەرەکی خۆیان بەبەش کرد، بۆیە دەتوانرێت پێشکەوتنی فیکرییان وەکوو پاشەکشەیەک هەژمار بکرێت، ئەگەر بەختەوەری وەکوو پێوەرێکی پێوانەی وەربگرین، پانۆرا و سندوقە بەناوبانگەکەی، کە هەموو ئەو بەدبەختیانەی مرۆڤایەتی زاڵ دەکەن و لێیەوە سەرچاوە دەگرن.
هەروەها هاتنە ناوەوەی میتۆلۆژیایی (ئادەم و حەوا) بۆ نێو کایەی مەعریفە، کەوتن و بەربوونەوە ئەوانی هێنایە ئاراوە لەوەی کە لە نائاگایی شیرینی پەیوەست بە بەهەشت دەربەر بوون و لە خودا یاخی بوون. (یاخی بوونی مرۆڤ لە خودا، یەکەمین کردەی ئەقڵانی بوو، کە بەدبەختی و دەربەدەری بە مرۆڤ بەدیهێنا… وەرگێڕ)
بە هەمان شێوەش خاوەندارێتی ئاگر (کە دەتوانێت هەمای چراکانی زانین بێت، بە پێچەوانەی تاریکی و نەزانی). لە هیسیۆددا هاوتایە لەگەڵ کۆتایی سەردەمی زێڕین کە کرۆنۆس حوکمڕانی دەکات و سەرەتای سەردەمەکی ئازاربەخشترە. پرۆمیتە وەک ئیکارۆس، لووتبەرزی و زیادەڕەوی و سەرچاوەی بەدبەختییە، کە سروشتی زانست بەرجەستە دەکات.
ئەفسانەی دووەم کە ڕوونترە سەبارەت بەو پەیوەندیانەی کە لەگەڵ دەرکەوتنی میدیادا و دووفاقی ئەم دۆزینەوەیە دەسەڵمێنێت، کە پەیوەندی بە لەدایکبوونی نووسینەوە هەیە، کە “پلاتۆ” لە فایدرۆسدا (274 b – 275 b) باسی کردووە. سۆکرات ڕوونی دەکاتەوە کە (خودای میسری و ئاسمیلەی نیوە خوداوەندی یۆنانی هێرمێس)، ئەم هونەرەیان داهێناوە بۆ ئەوەی چارەسەرێک بۆ کەمی یادەوەری و کەموکوڕییەکانی زانست بدۆزنەوە. بەڵام کاتێک دۆزینەوەکەیەک دەخرێتە بەردەم تامۆس، پاشای تیبس، ئەمەی دووەمیانی لەم دەرئەنجامانەدا بە خراپ زانی و دووپاتی کردەوە کە پێچەوانەی ئەوەی کە بانگەشەی شەڕکردن دەکات فەزیلەتەکان بە جۆرێک پێچەوانە دەکاتەوە بە ژەهر.
لەم ئارگۆمێنتەدا، ئەو تۆمەتە هەست پێدەکرێت کە ئێمە لەم سەردەمەدا دەیهێنینە سەر میدیا، ئەویش دەستبەسەرداگرتنەکە، کە لە

ئەنجامدا دەبێتە هۆی داماڵینی ئەو سیفەتە هزریانەی کە لە مرۆڤدا هەن، ڕووبەڕووبوونەوەیەک لە نێوان “ئایدیاڵەک” گوایە ناوەکی و پرۆسەی دەرەکیکردن لە ڕێگەی پێشبینی ماتەریاڵ کە لە شێوازی دابەزاندندا ئەزموون دەکرێت: “ئەم هونەرە لە ڕۆحی ئەو کەسانەدا لەبیرچوونەوە بەرهەم دەهێنێت کە فێری بوون، چونکە واز لە مەشقکردنی یادەوەری خۆیان دەهێنن.
“دانیال بۆگنە” بە ئاماژەدان بە “ڤیکتۆر هوگۆ” لە نۆتردام تا پاریس بە ناوی “سەسی ئەو دەکوژێت”، بە درێژی سەرنجی خستە سەر ئەو تاوانە، کە بە زاراوەیەکی تەواو هاوشێوە، ئاڕاستەی چاپخانە دەکرا، لە کۆتایی سەدەکانی ناوەڕاستدا، ئەوەندە پرسیار لەسەر تاوانبارکردنی نووسین نەبوو، بەڵکوو پرسیاری گشتاندنەکەی، ستانداردکردنی لەلایەن تەکنەلۆژیاوە، کە زیان بە هونەری پیرۆزی بەهای نووسین دەگەیەنێت. میدیای مۆدێرن، تۆمەتبارە بە کوشتنی کتێب (مۆبایل و کۆمپیوتەر) تاوانبار کراون بەوەی کلتووری زارەکیی و بەهای وشەییەکانیان کوشتووە، بەهای هەموو ئەوانەی کە ئێمە ویستمان باوەڕمان بەوە هەبێت کە بۆ هەتا هەتایە زیندوون، چونکە هەتا هەتایە لە یادەوەری و لە دەمی ئەو حیکایەت بێژانەی گواستوویانەتەوە زیندوو بوون. بەڵام میدیای نوێ هەموو ئەوانەی کووشت، هەواڵی ڕۆژ هەموو یادەوەرییەکانی کوشت. میدیا بیرکردنەوەی کووشت، هەموو ڕستە ئاڵۆزەکانی گۆڕی بەکۆمەڵێک کۆمەڵێک ڕستەی هەواڵی بێ مانا.

⋆میدیا و ساختەکردنی واقیع

چەمکێکی ئەفلاتوون بۆ جیهان

کاتێک لەبارەی واقیعی مەجازییەوە دەدوێن، بەناچاری دەگەڕێینەوە بۆ سەر تێزەکانی (ئەفلاتوون) کە پێش لە دایکبوونی پێشکەوتووترین و بەربڵاوترین فۆرمەکانی تەکنەلۆژیا خراونەتەڕوو، بە بەردەوامبوونی سیستەمێکی دووانەیی بەهاکان و بێبەهاکردنی جیهانی زەمینی و توخمە دیارەکانی. لە کۆمەڵگەی دیجتاڵیدا، ڕۆڵی میدیا پەیوەست بە شێواندنی واقیع، بە ئاشکرا و بەزەحمەت پەردەپۆش دەکرێت. هەزاران ساڵ بەر لە پەیدابوونی میدیا، ئەفلاتوون، ئەو ڕەخنەیەی ئاڕاستەی شاعیر و نیگارکێشەکان کرد، کە زۆر بە لێهاتوویی سروشتیان تەقلید دەکردەوە، بەم شێوەیە سەرلێشێواویان لە نێوان واقیع و خەیاڵدا دروست دەکرد.
تەواوی فەلسەفەی پلاتۆ وەکوو ڕەخنەی (میمەسیس) دەردەکەوێت، بەدەربڕینێکی دیکە (هەموو تەکنیکەکانی لاساییکردنەوە، لەسەر بنەمای دووبارەبوونەوە یان لاسایی کردنەوە خۆی مانیفێست

دەکاتەوە) لەم چوارچێوەیەدا ڕەخنەی (ئیماگە) جێگەیەکی پلە یەک داگیر دەکات. خەیاڵ یەکێکە لە ئامانجەکانی، وەکوو هەر وێنەیەک، کە وەکوو کۆپی واقیعەکی جەوهەریتر تێدەگات و بەو هۆیەوە دەبێتە بەرهەمهێنەری وەهم. کۆمار La République دەوڵەمەندە بە وێناکردن بەتایبەتی ئەشکەوتەکەی ئەفلاتوون لەگەڵ لێکچوونە بەناوبانگەکەی کە هەمای دابەشبوونی جیهانە بۆ چوار بەشی نایەکسان، ئەوانیش بریتین لە decrescendo ئایدیاکان، ئەبستراکتەکان(ماتماتیک)، شتە مادییەکـــان و نوێنەرایەتییەکـــان (1993، VI، 509c-511e، VII، 514-522).

بــا لەگەڵ سـەکراتدا، لە جەوهەری دارێکـی بەرز تێبگەیـن، کە پێناسەکەی بەهەی پێوانە و فیگەرە ئەندازەییەکانەوە دەردەکەوێت، هەرچەندە هەمیشە دەکەوێتە چوارچێوەی کایەی تێگەیشتنەوە، بەڵام کەمێک تەواو و بە کەموکوڕییە بەو پێیەی کۆپییەکی سادەی واقیع پێکدەهێنێت. سەبارەت بە دارەکان وەکوو چۆن دەتوانین ببینین و دەستیان لێدەدەین لە دەوروبەرمان، ئەوان کۆپییەکی واقیعن، لە مادییەتی فرەیی و دەخی جوڵاودا گیریان خواردووە. بەمجۆرەش، نـوێنەرایەتییە وێنەییەکـان یـان ئەدەبییەکانیـان تەنـانەت ڕەنگدانەوەی ئەوان لە ئاودا، کە هەشتا ڕەسەنایەتی لەدەست دەدەن، تەنیا پەیوەندییەکی دووریان لەگەڵ ئایدیای سەرەتاییەکەدا هەیە.

سەدەی چوارەمی پێش زایین لە مێژووی کولتووری ڕۆژئاوادا زۆر گـرنگە، چـونکە پچڕانێکـی ڕیشەیـی لەگەڵ قۆنـاغەکە فیکرییەکـانی پێشوودا ڕوودەدات، کە ئەمە بە قۆناغی "پێش سەکراتی" ناوی دەبەین. لێرەدا سەرچاوەی ئەو ئابڕوچوونەی کە لەسەر ڕواڵەت دەکرێت، چەمکێک کە داهێنـانەکەی مانـا وەردەگرێـت بە پێچەوانەی جەوهەرەکەوە کە پێشتـر بـوونی هەیە. ڕەنگە میـدیا ئەو جۆرە ئـابڕوچوونەی بەسـەر نەهاتبـایە ئەگەر ئەفلاتـوون خۆی نەدابـایەتە بەر ڕەخنەی لاسایکردنەوە و نووسینەوەی فێرکارییەکانی مامۆستاکەی.

ئەگەر ئەناکرۆنیزمێک دروست بکەین، بەبێ ئەوەی خیانەت لە بیری دیالێکتیکی یۆنانی بکەین، دەبێت میدیای مۆدێرن لەنێو پۆلی(درۆزنەکان، نمایشکارە بوکەڵەییەکان، سۆفیستەکان و وێنەگرەکان) هەموو ئەوانەی لە کتێبی پێنجەمی (کۆمار) دا ئیدانەکراون دابنین، کە بەهەمان شێوەی شاعیران و دروستکەرانی دیکەی وێنە کە واقیع ساختە دەکات و بەو هۆیەوە پەردە لەسەر ڕاستییەکان دادەپۆشێت. ئەگەر میـدیا لەسـەردەمی پلاتۆ دا هەبـوایە، بێگومـان لە شـاری ئایدیایی (فەیلەسوف_شا) قەدەغە دەکرا.

چاپەمەنی و تەلەفزیۆن و سایتەکانی ئینتەرنێت چی دەکەن، جگە لە دووبارەکردنەوەی ڕووداوەکان و نوێنەرایەتیکردنیان یان دروستکردنی

واقیعی مەجازی.
عەیب و کەموکوڕی میدیاکان هەم بۆ زیادەڕەوی لە بڵاوپێکراویان دەگەڕێتەوە و هەم بۆ ئەوەی کە زۆر دوورن لە ڕاستییەوە (جێی متمانەیی ئەوان بۆ وردی هۆکاری ئەو ڕاستییەیە کە ئەمە پێمان وایە ڕاستن). وەکوو ئەوەی (بەیلێ) ئاماژەی پێدەکات، "ڕاستی هەندێکجار ناتوانێت ئەگەری نەبێت". سەبارەت بەوەی کە ئەگەری هەیە، دەکرێت هەندێکجار ڕاست نەبێت. ئەم کێشەیە بۆ زۆر لە سەردەمی فۆتۆگرافی و تەلەفزیۆندا سەرهەڵدەدات، چونکە توانای ڕیالیزەکردنی خەیاڵی هەیە.

خوێنەرێکی نموونەیی.. بەختیار محەمەد

ڕەخنەگر خوێنەرێکی نموونەییە. خوێنەرێکە تەنها ستایش ناکا، بەڵکو خوێندنەوە و لێکدانەوە (تەئویل) بۆ دەق دەکا. خوێنەری نموونەیی لە کوێ ستایشی بوێ ستایشی دەق دەکا، لە کوێش کەموکووڕیی لە دەق هەبێ ئاماژەی بۆ دەکا.

ڕەخنە بێژینگە دەق لە بێژینگ دەدا: گەنم لە زێوان جودا دەکاتەوە. ڕەخنەگر عادەتەن ئەو دەقانە لە بێژینگ دەدا (واتە لێکیاندەداتەوە و دەیانخوێنێتەوە)، کە قورسایی مەعریفی و ئیستێتیکی و ئەدەبی خۆیان هەیە.

ڕاستییەکەی خوێنەری نموونەیی و دەقی نموونەیی (باش) تەواوکەری یەکن. هەموو دەقێکی باش، خوێنەرێکی نموونەیی (ڕەخنەگرێك) لە پشتی ڕاوەستاوە. لەمەوە نووسەر قەرزارباری خوێنەری نموونەییە (واتە قەرزارباری ڕەخنەگرە). ئایا ئەدەبێکی پێشکەوتوو هەیە بە بێ ڕەخنەیەکی پێشکەوتوو؟ ئایا دەقێکی نموونەیی هەیە لە دەرەوەی خوێنەرێکی نموونەیی؟ ئایا نووسەرێکی نموونەیی هەیە بە بێ ڕەخنەگرێکی نموونەیی؟ ڕاستییەکەی هەم داهێنان ڕەخنە (ڕەخنەگر) دەخوڵقێنێ، هەم ڕەخنە (ڕەخنەگر) داهێنان (نووسەری دەق) دەخوڵقێنێ.

ڕەخنەگر خەسڵەتی جووتیاری هەیە، کە زەوی بەیار (دەق) دەکێڵێ (دەق وەك زەوی بەیار وایە بەرلەوەی ڕەخنەگر {خوێنەر} بیخوێنێتەوە و بیکێڵێ)، تا خوێنەر (وەرگر) لە بەرهەمی باش و خراپی دەقی کێڵدراودا (واتە دەقی خوێندراوە و تەئویلکراودا) ئاگادار بکاتەوە و پێیان پیشان بدا و پێیان ڕابگەیەنێ. ڕەخنەگر لە خوێندنەوەی ڕەخنەییدا مەبەستی ئەوەیە لە جاری داهاتوودا نووسەر بەرهەمێکی باشتر و دەقێکی باشتر بەرهەم بهێنێ. ئا ئەمە وەزیفەی سەرەکی ڕەخنە و ڕەخنەگرە. ئەو نووسەرەی لەم ئەرکەی ڕەخنە تێنەگا، نووسەرێکە لوتبەرزە ، بێ ئاگایە، دۆگمایە، دۆڕاوە… تاد.

ڕەخنەلێگرتن هەرگیز بەواتای کەمکردنەوەی دەق و نووسەرەکەی نییە؛ بەڵکو ڕێك بە پێچەوانەوە، لە ڕێی خوێندنەوەی بێژینگیانەوە، گەورەکردنیانە؛ چونکە ڕەخنە باش (گەنم) لە خراپ (زیوان) جودا دەکاتەوە. ڕەخنە ئەم ئەرکە ئەرێنییەی هەیە، نەك ئەرکی نەرێنیی، وەکو هەندێك کەسی (ڕۆشنبیر و نووسەر و شاعیر) ی نادیموکراتی قینچکەتەنگ لێی تێگەیشتوون. ڕەخنە عاشقی دەقە، نەك دوژمنی دەق. واتە ڕەخنەگریش عاشقی نووسەرە، نەك دوژمنی نووسەر. بەواتای ڕەخنە دوژمنایەتیی نییە، بەڵکو دۆستایەتییە لە نێوان ڕەخنە و دەق و لە نێوان نووسەر و ڕەخنەگردا.

بەختیار محەمەد

دەرهێنەرێکی کورد نهێنیەکانی حەشاردنی سەدام ئاشکرا دەکات.. حەیدەر عەبدولڕەحمان

دەرفەتێکی باش بۆمن ڕەخسا، کاتێ دەرهێنەر (هەڵکەوت مستەفا) بانگهێشتی بینینی فیلمی (حەشاردانی سەدام) ی بۆ کردم لەدەیەمین فیستیڤاڵی نێودەوڵەتی سینەما لەدهۆك، کە بۆ یەکەم جار بوو دوای نمایش کردنی فیلمەکە لەولا َتی سعودیە، لەفیستیڤاڵی نێودەوڵەتی سینەمای دهۆك نمایش بکرێت .
بەسەعاتێك پێش نمایش گەیشتمە هۆڵی نمایشەکە، بەلا َم زۆر بەسەختی

لەنێو ئاپۆرای خەڵکی چاوەڕوان، تیمی فیلمەکە راکێشی ژوورەوەیان کردم.
فیلمەکە لەلایەن کۆمپانیای (هێنی فیلم)ی نەرویجی بەهاوبەشی وەزارەتی رۆشنبیریی نەرویجی و تۆڕی میدیایی رووداو بەرهەم هاتووە.
دەرهێنەر بە فۆرمێکی دیکۆمێنتاری، سەربوردەی ئەو پیاوە جوتیارو مەدارە دەگێڕێتەوە بەناو (عەلا نامیق) کە دوای ڕوخانی ڕژێمەکەی سەدام لەلایەن ئەمریکاو وڵاتە هاوپەیمانەکانی، بە ماوەی 235 رۆژ سەدام حسێنی لەکێڵگەکەی خۆیدا، لەناوچەی (دەرە لە باشووری تکریت) حەشار داوە، لەکاتێکا (عەلا) ئەو سەرکێشیە بەژیانی خۆی و خێزانەکەی دەکات، کە 150هەزار سەربازی ئەمریکی، بەتانك و فڕۆکە، لەزەوی و ئاسماندا، بەدوای دۆزینەوەی سەدامدا دەگەڕێن، جگە لەوەی ئەمریکا بڕی 200 هەزار دۆلاری بۆ هەر کەسێك تەرخان کردبوو، شوێنی خۆ شاردنەوەی سەدامیان پێ نیشان بدات.
لەو سۆنگەیەوە کە قسەو قسەڵۆکێکی زۆری لا بەلایەیی دەبارەی فیلمەکە دەکرێت و زۆرێك لە خەڵکی کوردستان فیلمەکەیان نەدیوە، پێم باش بوو، وەك چاودێرێکی سینەما پێداچوونەوەیەکی رەخنەیی بە فیلمەکە بکەم، بەرچاو روونیەك دەربارەی ئاستی هونەریی فیلمەکەو شێوازی مامەڵە کردنی دەرهێنەر لەگەڵ بابەت و هەڵوێستی ئایدۆلۆژی و دەسەلاَتی هونەریی ئەو نیشان بدەم.
لە هەمان کاتدا ئەوە لەبیر خۆم ببەمەوە، کە فیلمەکە چەند خەلاَت بەدەست دێنێ ؟
چەند ولاَت داوای بینینیان کردووە؟
لەچەند فیستیڤاڵ بەشداری دەکات؟
چونکە پێم وایە زۆر جاران لەدەرەوەی ئاستی هونەریی و فیکری بەدەر لەو تەکنیك و تەکنەلۆژیاو قەوارە مادییەی بە بەرهەم هێنانی فیلمێك دەبێتە پێشبینی بە سەرکەوتن و لە باوەش گرتنی لەلایەن ئەو دەزگا ئەکادیمیانەی فیلم هەڵدەسەنگێنن بە سەرکەوتن لەفیستیڤاڵە نێو دەوڵەتیەکاندا، زۆر جاران پێشبینیەکان شکست دێنن و بەپێچەوانەی بۆچوونی ئەوان دەردەچن، بینەرو هەوادارانی سینەماو کۆمپانیا سینەماییەکان ئەنجامەکان بەسوپرایزەوە وەردەگرن، چونکە پێشبینیەکان پێوەرێکی جێگیریان نیە و رەنگە لەدوا چرکەدا، هەموو پێشبینیەکان سەرەو ژێر ببنەوە، لەبری ئەوە کۆمەڵێ فاکتەری لابەلایی ئایینی، مەزهەبی، سیاسی، بازرگانی، ئابووری، بەپێی بەرژەوەندییە تایبەتیەکان دێنە پێشەوەو کار لەبڕیاری کۆتایی ئەو لیژنانە دەکەن.
ئەگەر دوور لەهەموو ئەو دەنگەو هەرا نانەوە میدیاییەی بە فیلمی(حەشاردانی سەدام) کراوە، دوای بینینی فیلمەکە وەك بینەر

بەت دەردەکەوێت کە میدیا زۆتر لەپێویست قەبە کراوە، ئەو قەبە کردنەش کۆمەڵێ مەرامی سیاسی و ئایدۆلۆژی و فیکری لە پشتەوەیە، لە ئاستێکی نێو دەوڵەتیش دایە.

هەڵکەوت مستەفا ـــــ بەپێی ئەزموونە سینەماییەکانی رابووردووی، دەرهێنەرەکە هەمیشە بەدوای ئەوەدا دەگەڕێـــت، خۆی لە تەقلیـــدیەت بەدوور بگرێ، سەرنجی هەوادارەکانی خۆی بەو مەزارانە بەرجەستە بکات، کە دەستی دەگرن زەمینە بە بەرەوپێشەوە چوونی خۆش دەکەن.
وا دەردەکەوێ لەو فیلمەدا ئەرکێکی قورستر لەتوانای خۆی هەڵگرتووە، کە رووبەڕووی مەترسی و هەرشی زۆری سیاسی و ئایدۆلۆژی دەبێتەوە، پرسیاری زۆر قورسی ڕووبەروو دەکرێتەوە، کە رەنگە بەرامبەر زۆر لەو پرسیارانە تووشی جۆرێك لە ئاستەنگی ببێتەوە، بەڵام ئەو لەگەڵ چاوەڕوان کردنی هەموو ئاستەنگەکان، دیارە ئامادە بووە، هەموو ئەنجامەکان قەبوڵ بکات، لە پێناو سەرکەوتنی ئەو ئەزموونە تازەیەی، کە رەنگە ئەو بەلای خۆیەوە بە ئەزموونێکی زۆر گران بەهای بزانێ، لە تەمەنی هونەری خۆیدا.
دەرهێنەر چۆن ئەو رووداوەی هەڵبژارد؟
هەڵکەوت ـــ باس لەوە دەکات کاتە بە یەکەم جار لەرۆژنامەیەکدا گوێ بیستی ناوی (عەلا نامیق) و روداوەکانی لەگەڵ سەدام دەبێت، لای خۆیەوە بڕیاری بەرهەمهێنانی ئەو فیلمە دەدات، بۆیە دوو ساڵان بەدوای (عەلا) دا دەگەڕێ، تا دەیدۆزێتەوە و بەهەموو مەرجەکانی رازی دەبێت، چونکە ئەو کات پێی وابوو (عەلا نامیق) بە ئەو پردەکە بەپەڕینەوە بەرەو خۆناساندنی زۆترو بەجیهان بوون، لە دنیای سینەمادا.
هەر لەوەشەوە بیری لەدۆزینەوەی پشتیوانێك کردەتەوە، ئەو بگەیەنێتە ئەو ئامانجە، لە سەرووی هەموشیانەوە پشتیوانی وڵاتێکی وەك نەرویجی شوێنی نیشتەجی بوونی خۆی و وڵاتی سعودیە، کە کۆمەڵێ فاکتەری ئایینی، مەزهەبی، سیاسی، نەتەوەیی بەپرسی فیلمەکەی دەبەستێتەوە.
بۆیە بینەر زۆر بەحەساسیەتەوە تەماشای هەڵوێستی دەرهێنەر دەکات و دەپرسێ،

ئایا وڵاتێکی وەك سعودیە کە ئەوەندە لەگەڵ سینەمادا کۆك نیە، چۆن پشتیوانی خۆی بە فیلمەکە دەربڕیوە؟
بۆچی بە یەکەم جار فیلمەکە لەوێ نمایش کراوە؟
ئایا دەرهێنەر لەژێر کاریگەری پشتگیری کردنی سعودیە بەو سەخاوەتە مادییە، ناچێتە ژێر باری خواستەکانی سعودیەو بە مەرجەکانی رازی

بێت؟
تێڕوان و هەڵوێستی خودی دەرهێنەر چۆن دەبێت؟ خۆی بەكام لایەنی سیاسی دا هەڵدەواسێ؟ بەتایبەت بەرامبەر بە سەدام حوسێنێك كە زۆرێك لە گەلەكەی قات و قڕ كردووەو ئازاری زۆری پێ گەیاندون.
ئەو لەنێوان خواستەكانی سعودیە و بەرهەم هێنەرەكانی تری، وەژانی مرۆیی خۆی وەك كوردێك و دەرهێنەرێك كامیان هەڵدەبژێری؟
ئەوەی لای دەرهێنەر یەكلایی بەتەوە و بە بەرهەمهێنانی فیلمەكەی لاری لە نەبووە، رووبەروو بوونەوەو زەق كردنەوەی پێشێلكارییە نامرۆییەكانی ئەمریكایە، بەئازاردانی هاوڵاتیە عیراقیەكان و گرتن و تەعزیب دانیان بەدڕندانەترین شێوازی تەعزیب دان لە گرتووخانەكانی ئەبو غرێب، دوای داگیركردنی عیراق.
زۆر لاپەڕەی شاراوەو نهێنی لای دەرهێنەرهەیە، بە دیاری كردنی هەڵە سەرەكییەكانی سیناریۆو رەسم كر دن و نمایش كردنی سەدام بە دەمی عەلاوە بینەر بەدوای ئەو لایەنەدا دەگەڕێ كە ریسوا كردنی ئەمریكای بەلاوەوە مەبەست بووە لە فیلمەكەدا، هەر ئەو لایەنە ئامانجی دەرخستنی سەدام و بەپاڵەوان كردنی بووە، بەتایبەت لەو دیمەنانەی (محەمەد ئیبراهیم) كەنە سەرۆك پاسەوانی پیشووی سەدام و خودی سەدام، كاتێ نامەكەی ئەمریكا دەگەیەنێتە سەدام و مەرجەكانی ئازاد كردنی بە دەخاتە روو، سەدامیش رەتی دەكاتەوە.
هەر سعودیە نا هەندێ وڵاتی تری عەرەبی و ئەوروپیش دوای ئەو شكستە گەورەیەی عیراق لە رووی سیاسی و ئایدۆلۆژییەوە بەخۆیەوە دەیبینی، هەروا لەو هەلومەرجە سەختەی عەرەبەكان دووچاری بوون بەرامبەر بە ئیسرائیل و ئەمریكا، سۆزیان بەرامبەر بە سەدام زۆتر بووەو ئەو فیلمە لەو هەلومەرجە دژوارەدا بە گرنگ دەزانن، بۆیە دەرگا بە فیلمەكەو هاندانی دەكەنەوە.
دەرهێنەر تێڕوانین و هەڵوێستی بەكام لادا شكاوەتەوە؟
هەر بینەرێك فیلمەكە ببینێ لەخۆی دەپرسێت ئایا دەرهێنەر گوتاری فیلمەكەی وەك بە لایەنێك نمایش كردووە؟ یاخود بە دەی ئەو لایەنانە كردووە، كەبە ئەمەڵە سەدام بە لەپێشتر دەزانن بە ئەمەڵەی عیراق و ناوچەكە؟
دەرهێنەر ئەگەرچی كوردە، بەڵام ئەو لەو كورد بوونەدا، خۆی دوورەپەرێز ڕاگرتووە ئەو ئێستا زۆتر خۆی داوەتە پاڵ ئەوەی سەدام وەك مرۆڤێكی نا دكتاتۆر نیشان بدات، وەك چۆن ئەڵمانیەكان هیتلەرو تاوانەكانی وەك مۆركی شەرمەزاری بەسەر ئەڵمانیاوە دەبینن، ئەو دەرهێنەرە كوردەش نایەوێ سەدام وەك تاوانبار نیشان بدات، بەڵكو دەیەوێ بە جیهان بڵێ ئەو خۆشەویست بوو لای گەلەكەی، بۆیە سەدام لەچەندین ڤیدیۆ نیشان دەدات لەناو ئاپۆرای خەڵكەكەو شایی كردن و

گەڕان بە ناویاندا، تا دوا ڕۆژانی ڕوخاندنی پەیکەرەکەی.

هەڵکەوت مستەفا لە نێوان سیاسەت و سینەمادا

لەهەموو ئەو پرسیارانە گرنگتر ئەوەیە (هەڵکەوت مستەفا) تا چەند دەتوانێ ئەمانەتی پیشەکەی خۆی بپارێزێ وەك دەرهێنەرێك و بەدیدێکی سینەمایی قوڵ بەرجەستەی ئەو ئامانجە بکات کە دیاری کردووە، بێ ئەوەی بکەوێتە ژێر کاریگەری ئەو تەوژمانەی قەستی ئەوە دەکەن دەرهێنەر بکەن بە دارەدەستێك بۆ گەیاندنی پەیامێك بۆ جیهان، دەربارەی سەدام حوسێن و کۆتایی ڕۆژانی دوایی چارەنووسی.

دوای بینین، فیلمەکە بەشێوازێکی سروشتی وەڵامی هەموو ئەو پرسیارانەت دەداتەوە، کە لە مێشکت دا گینگڵیان خواردووە، بەڵام دەبێت بە سێ تەوەری جیا شەن و کەوی فیلمەکە بکەیت، کە بریتین لە :

1. تەوەری گەڕانەوەی عەلا نامیق
2. تەوەری هونەریی و تەکنیکی
3. تەوەری نواندن و وەرگرتنی ڕوداوو قسەکانی عەلا.

بۆ تەوەری یەکەم :

ستایلی فیلمی دیکۆمێنتی پێویستی بەبەڵگە هەیە و تا بەڵگەی پێویستت لەبەردەست دا نەبێت، ناتوانی متمانەی بینەر بەدەست بێنی، بۆیە بینەر لەسەرەتای فیلمەکە تا کۆتایی گومانی لەگێڕانەوەکەی قسەکانی عەلا هەیە، کە دەرهێنەر کردویەتی بە بنەمای فیلمەکەی.

هیچ بەڵگەیەك بەدەستەوە نیە هەموو ئەو ڕووداوانەی نێوان سەدام و عەلا وەك خۆی تۆمار کرابێت، یان داڕشتنەکی تری بۆ نەکرابێت، بەپێی خواستی لایەنی بەرهەم هێنان و دەرهێنەر.

دەرهێنەر لەلێدوانەکانیدا خۆی خستۆتە دەرەوەی بازنەی سیاسی و هەموو شتێکی داوەتە پاڵ عەلا، گوایە ئەو تەنیا قسەکانی عەلا وەك خۆی تۆمار دەکات، بەڵام ئەم قسە سەرپێیانەی ئەو شتێکەو ئەوەی لەفیلمەکەشدا دەیبینین شتێکی ترە، هیچ

بینەرێك بڕوا بەوە ناكا، دەرهێنەر بیروبۆچوونەكانی لەگەڵ كاراكتەری سەرەكی فیلمەكەی لێك جیا بێت، تەنانەت ئەگەر متمانەی تەواوی بەقسەكانی نەبێت ئامادەی ئەوە نابێت فیلمێك لەسەر بنچینەیەكی بەتاڵ بەرهەم بێنێ.
ئەوەی عەلاش دەیگێڕێتەوە، هەوڵێكە بۆ پاككردنەوەی میّژووی تاوانەكانی سەدام، بەتایبەت كاتێ عەلا لەكۆتاییەكانی فیلمەكە بەئاشكرا خۆی دەاتە لایەنگیرێكی سەدام و دەڵێت سەدام دكتاتۆر نەبوو وەك دەەڵێن.
هەروا دەرهێنەریش بەوێنە خۆی دەداتە پاڵ عەلا كاتێ روداوی دەرهێنانی سەدام لەناو چاڵەكە بەدەستی سەربازە ئەمریكیەكان دەشارێتەوە و دیمەنێكی هێمادار دروست دەكات، لەبری راكێشانی سەدام و دەرهێنانی بەبێ هۆشی، تەنیا دەستێكی سەدام بە بەرز كراوی نیشان دەدا وەك هێمایەك بۆ سەركەوتن .

2.لایەنی هونەریی و تەكنیكی:
دەرهێنەر لەزۆرینەی ئەو ئەرشیفانەی لەهەواڵگری ئەمریكاو عیراق بۆ فیلمەكە بەكاری هێناون، دەردەكەوێت كە سێ بەشی ئەو فیلمە دیكۆمێنتیانە لای بینەر نامۆ نین وچێژێك بەبینەر نا بەخشن، لەبەر ئەوەی بین□راون و خەڵكی لەدووبارە بینینەوەیان تێر بووە، ئەمە وای كردووە شتێكی نوێ لەفیلمەكەدا نەبین□ی، كە پێشتر نەزانرابێ و بلاَو نەبووبێتەوە، تەنانەت ئەوەی عەلاش دەیان□گ□□□تەوە دەربارەی چاڵەكە هیچ شتێكی نوێ ی تێدا نیە .
ئامانجی دەرهێنەر تەنها ئەوەندە بووە كە بەهۆی ئەو فیلمە دیكۆمێنتیانە, درێژە بەماوەی فیلمەكە بدات.
3. تەوەری نواندن و وێنەگرتنی قسەكانی عەلا
دەرهێنەر ویستویەتی پەردەیەكی شاراوە بەرووناكی و تاریكی بەسەر روخساری سەدام دا بكێشێ، بۆ ئەوەی رووی لەیەك نەچووی سەدام و ئەكتەرەكە بشارێتەوە، زۆربەی دیمەنەكانی لە پشتەوە، یا بەلەچەك و چاویلكەی رەشەوە، بی دەنگ و دیالۆگ گیراون، بۆ ئەوەی فۆرمی فیلمێكی بەڵگەدار بداتە فیلمەكە، بەلاَم ئەو ئەكتەرەی رۆڵی سەدامی بینیووە، ئەكتەرێكی لیهاتوو نەبوو لەو رۆڵەدا، جگە لەدوری مەودای لێك چوونیان.
دەرهێنەر سەركەوتوو بووە لەدیاری كردنی لوكێشنەكان و لەیەك چوونیان لەگەڵ لوكێشنی راستەقینەی رووداوەكان، بەلاَم سوودی زۆری لەفیلمە بەڵگەدارەكانی هەواڵگری ئەمریكا وەرگرتووە، بە تایبەت شوێنی جوگرافی، وێنەی چاڵەكەو روو بارو

مەزرەعەکەی عەلا.

لە کۆتاییدا:

بەگشتی دەرھێنەر ئەو ھەلومەرجەی ئەمڕۆی عیراق و کێشەی فەڵەستین و ھێرشەکانی ئیسرائیل و بێ دەسەلاَتیان بەرامبەر بەو ستەمەی دەکرێت، باری نا سەقامگیری عیراق و گەندەڵی و کۆیلایەتیان بۆ دەوروبەر، ھەموو ئەو ھەلومەجەی قۆرخ کردووە بە ئەوەی رووی ئەوەی ھەبێت، تاوانبارێکی گەورە بەو فۆرم و تەکتیکە نیشان جیھان بداتەوەو جیھانیش دەرگای بۆ بکاتەوە.

ئەمە لەرووی سیاسییەکەیەوە، بەلاَم لەرووی تەکنیکی و ھونەرییەکەوە شتێکی نوێمان لێ ھەڵکەوت نەبینی، ئەگەرچی ڕەنگە ئەو ڕووبەڕووی ئاستەنگی زۆر ھاتبێتەوەو رێگەیەکی سەخت و دژواری بڕیبێ بۆ گەیشتن بەو ئامانجە .

بژارکردنی ئەو بابەتە سیاسییە و ئەو فۆرم و ستایلەش دیسان ھەر بۆ ئەو فۆرمەکی نوێ بوو، ئەزموونێکی دەوڵەمەندی تێدا نەبوو، بۆیە پێشتریش گوتم: خۆی لە قەرەی بابەتێکی قورس و ئاڵۆز داوە، کە بە ئەو ھەڵگرتنی سەختە.

دایکم.. /7/.. رەسووڵ بەختیار

7

دەستە خوشکەکانی دایکم، جگە لەچەند ئافرەتێک، کە خەڵکی گەڕەکی خۆمان بوون، چەند دەستە خوشکێکی تەمەنی گەنجیشی زۆر جاران سەردانی ماڵی ئێمەیان دەکرد، ئەوکات من زۆر بچووک بووم، ئاسایی بوو لەگەڵیان دادەنیشتم، ھەردەم قسەی خۆشیان دەکرد، باسی ھەموو شتێک دەکرا، ھەر لەئەحواڵی منداڵەکان تا دەگاتە سیاسەت و پارە و خانوو و سەردەمی گەنجیان، ھەرووەھا ھەر یەکێکیان باسی گوند و دایک و باوکیان دەکرد.

لەپاشاندا چەندین قسەی خۆشی رۆژانەیان باس دەکرد. لەکاتێکدا ئەو ئافرەتانەی باسیان دەکەم ھیچیان لەژیاندا نەماون.

دایکی عەلی یەکێک لەوانە بوو، لەگەڵ دایکم بەشێوەزاری لوڕی

قسەیان دەکرد، هەردەم دایکی عەلی باسی خانەقینی دەکرد، زیاتر باسەکانی لەبارەی جوانی و ناخۆشی ئەو شارە بوو، هەروەها زۆر جار باسی لەئاوارەبوون دەکرد، کە چۆن لەو شارە بەهەی کوردایەتییەوە دەرکراون، دواتر چۆن لەهەولێر گیرساونەتەوە.
دایکی عەلی بەردەوام نیگەران بوو سەبارەت بە داهاتووی منداڵەکانی و دەیگوت:راستە منداڵەکان تا ئێستا بچووکن، بەڵام ژیانی ئاوارەیی زۆر ناخۆشە، تۆ لەشوێنی خۆت دەرکرێی، دەبێ لەسفرەوە دەست پێبکەی، راستە باوکی منداڵەکان پیاوێکی کاسبە لەناگەڕێ پێویستمان بەچی بێ، بەڵام وەک گوتم ئەویش دەبێ لەسەرەتاوە دەست پێبکات، لەم شارە راستە ناسیاومان هەیە، بەڵام باوکی عەلی نەفس بەرز بوو، بۆواناکەم داوا لەوان بکات کارێکی بۆ بدۆزنەوە.
دایکم: دایکی عەلی خەم مەخۆ، ئێمە خوامان هەیە، باوەڕ بکە، دەبینی منداڵەکان گەورە دەبن و کچەکان شوو دەکەن و کوڕەکان ژن دەهێنن.
کاتێک دایکی عەلی گوێی لەو قسانە دەبوو، زەردەخەیەکی دەکرد و دەیگوت: بۆیە تۆم خۆشدەوێ،چونکە هەردەم شتەکان ئاسان دەکەی.
زۆرجار دایکی عەبدوڵڵا و دایکی عەلی و دایکی سمکۆ و دایکی نەوزاد و دایکی سەنگەر و دایکم پێکەوە دادەنیشتن، کاتێک دەهاتنە ماڵی ئێمە ئاگام لێ بوو دایکی عەبدوڵڵا بە ئەوەی باسی ناخۆشییەکانی ژیان نەکرێ، قسەی زۆر خۆشی دەکرد، هەردەم کە ئەو دەهات دەمبینی هەمووان پێدەکەنین.
هەمووکات دایکی عەبدوڵڵا دەیگوت: ئێوە بۆ خۆتان دڵتەنگ کردووە دەبێ بۆ منداڵەکانتان بژین، ئەوەی رۆیی رۆیی. بە پێکەنینەوە بەدایکم و دایکی عەلیشی دەگوت لەبەینی یەک بەو شێوەزاری لوڕییە قسە مەکەن، کاتێک ئێوە بەو شێوە قسە دەکەن، هەر نییە لەئەوە بگات.
لەم کاتەدا هەمووان پێدەکەنن، دەستیان بەقسەی خۆشی ڕۆژانە دەکرد.
دایکی عەلی بە پێکەنینەوە دەیگوت: زۆرجار دەچووم سەموونی ئیعاشەم دەهێنا، کاتێک باوکی عەلی سەیری سەموونەکانی دەکرد و بەدایکی عەلی دەگوت: دیسان سەموونەکان رەقن، تۆ نازانی من ددانەکانم کەڵکی نەماوە، دەزانم تۆ بەشێوەزاری لوڕی قسەت کردووە و هەر گوتووتە : ئەژم ..ئەژم, کرێکارەکانی سەموونی ئیعاشە وایانزانیوە تۆ سەموونی رەق ساردبەوە و رەقت دەوێ.
لەم کاتەدا هەموویان دەستیان بەپێکەنین دەکرد و چەندین قسەی خۆشیان دەکرد.
کچی دایکی نەوزاد زۆر بەکەمی پێدەکەنی, وەک لەپێشتردا باسم لێوە

کردووە ئەو دووە برای پێشمەرگەی شەهید بوو بوون, هەردەم خەمناک بوو, من لەچاوانی دەمبینی بیری برایەکانی دەکرد، چەندین یاد و یادگاری لەنێو مێشکیدا، زۆر جار دەیگوت: ئەو برایانەم لەهەرەتی لاوی دابوون، ئێستا بیریان دەکەم، منیان زۆر خۆشدەویست.
دەستەخوشکەکانی دیکەشی و دایکم هەردەم دەیان دەدایەوە و دەیانگوت: بیر لەمنداڵەکانت بکەوە, سوپاس بۆ خوا ئەوان لەسەر ڕێبازی کوردایەتی شەهید بوونە, خو کارێکی خراپیان نەکردووە, گرنگە پیاو و ئافرەت بەسەربەرزی سەربنێتەوە.
دایکی سمکوش زۆرجار باسی لەئاوارەیی دەکرد و دەیگوت: ئێمە لەساڵی حەفتاکان دوور خراینەوە بۆ شارۆچکەیەکی نزیک شاری حیللە, بەراستی سەردەمێکی ناخۆش بوو.
دایکی سمکۆ: ڕۆژێک باوکی سمکۆ بەکارێک گەڕابۆوە کوردستان, دوای ڕۆیشتنی، پیاوانی رژێم یان پۆلیس, دەوری ماڵی ئێمەیان گرت, هەموومانیان بەرەو بەندینخانە برد.
دایکی سمکۆ سەرەڕایی ئەم هەموو خەم و خەفەتە پێدەکەنی و دەیگوت: سەیر بوو, ژنێکی عەرەب لەگەڵ ئێمەدا لەبەندینخانە بوو. کاتێک ئێمەی بینی وەک شێتی لێهات, بەتایبەتی ئەو کاتەی زانی ئێمە کوردین، لەناو بەندینخانەکە هاواری دەکرد, ئەوانە دەمخۆن, ئەدی نازانن کورد جنوکەیە, ئەو ژنە تا ئەو کاتەی لەبەندینخانەدا دابوو هەر هاوار هاواری بوو.
دایکی سمکۆ بە دەستەخوشکەکانی دەگێڕایەوە و دەیگوت: لەبیرمە ئەو کات پۆلیسەکان لەزیلە سەربازییەکە منیان لە منداڵەکان جیا کردەوە، واتە تەنیا مەترێک دوور بووم لەمنداڵەکان, کەچی سمکۆی کوڕم هاواری دەکرد و دەیگوت: دەچمە لای دایکم, سمکۆ ئەو کات زۆر بچووک بوو, وەک دەزانن منداڵیش زۆر هەگری دایکییەتی, بۆیە بەردەوام بۆ باوەشی من دەگریا.
دایکی سەنگەر، کە لەگەڵ دایکم خەڵکی هەمان گوندن, ئەویش بەهەمان شێوە چەندین ئێش و ئازاری هەبوو، ئەویش وەک دایکی نەوزاد بیری برایەکانی دەکرد، چونکە برایەکانی ئەو لە ئەنفالدا ونبوون تا ئێستاش هیچ سەراخێکیان نییە.
لەنێوەندی گەڕانەوەی ئەو خەم و ئازارانە زۆر جار دەمبینی فرمێسک لەچاوانیان دەهاتە خوار. بەڵام هەمووان دڵی یەکتریان دەدایەوە, هیچکات نەیاندەویست دانیشتنەکەیان ببێتە یەک پارچە خەم, بۆیە دووبارە چەندین قسەی خۆشیان دەکرد و زیاتریش باسیان لەچەتوونی منداڵەکانیان دەکرد.
هەندێک ڕۆژ کاتێک ئەو دەستەخوشکانە لەگەڵ یەکتردا دادەنیشتن، باسی خەم و پەژارەی ژیان،منیش لەلای خەم بەرچاوم تاریک دەبوو،

لەهەندێک قسەیان بەتەواویی تێدەگەیشتم، ئەو تەمەنەی باسی دەکەم، تەمەنم خۆی لەسێ چوار ساڵ دەدا.
کەچی هەندێکجاری دیکەش کاتێک لەگەڵ یەکتردا دادەنیشتن قسەی ژنانەیان دەکرد، هەروا دوور لەخەم و پەژارە باسی رۆژە خۆشەکانی ژیانیان دەکرد، بەتایبەتی ئەو کاتەی پیاوەکانیان هاتنە داخوازییان، لەگەڵ قسەی دیکەی زیاتر، بەتایبەتی رۆژی زەماوەندکەیان، کەچۆن شایی و هەڵپەڕکێ لەوسەر بۆ ئەوسەر بوو.
ئێمە لەهەولێر لەچەندین گەڕەک ژیاوین سەرەتا لەگەڕەکی سێتاقان ماوەی ساڵێک لەو گەڕەکە بووین، ئێمە لەوێدا کرێچی بووین، دواتر هاتینە گەڕەکی مەنتکاوە لەو گەڕەکە خانووی خۆمان بوو، رووبەری خانووەکە سەد مەتر بوو، ماوەی زیاتر لە دە تا پانزدە ساڵ لەو گەڕەکە بووین، دواتر چووینە گەڕەکی 92 ئەمجارەیان خانووەکەمان دووسەد مەتر بوو، گەڕەکەکی تا بڵێیت خۆشبوو، هەموو خەڵکەکە یەکتری دەناسی لەناخۆشی و خۆشیدا بەتەنگ یەکترەوە دەهاتن.
ئاگادار بووم ژنانی کۆڵانەکەمان دایکمیان زۆر خۆشدەویست وەک گوتم کاتێک دایکم قسەی دەکرد دەیزانی چی دەڵێ هەردەم حەزی بەوە نەدەکرد کەس بەخراپە باسی ئەویتر بکات، بۆیە زۆرێک لە ژنانی کۆڵانەکەمان دڵێان بۆ دایکم دەکردەوە، لەدوورەوە دەمزانی دایکم زۆر بەجوانی ئامۆژگارییان دەکات، بەڵام ئەو کات نەمدەتوانی لەتەک دایکم دانیشم، چونکە گەورە بوو بووم.
دایکم هەردەم لەگەڵ ئەو ژنانە دادەنیشت، کە کێشە و گرفت نانەنەوە لەسەر شەڕی دوو منداڵ، بەژنەکانی کۆڵانەکەمانی دەگوت: ئەوە سەیرن، بۆ لەسەر منداڵ تیتکی(قژی) یەک دەگرن، ئەی نازانن ئەوانە منداڵن، ئەوجا بەتەواویی نەیدەزانی بەشێوەزاری سۆرانی وا بەڵێ دەیکردە لوڕی، ژنەکانیش هیچ تێنەدەگەیشتن و دەیانگوت: شەمام هیچ تێنگەیشتین، ئەمەش هۆیەک بوو تا ژنەکان لەگەڵ یەکتر پێک بێنەوە، کێشە لەسەر شەڕی دوو منداڵ دروست نەکەن.
دەستخوشکەکانی دایکم زۆرجاران باسیان لەدایکیان دەکرد، کە چەند میهرەبان و ژنێکی بوێر بووە، هەردەم بۆ پاراستنی منداڵەکانی لەهەر ناخۆشییەک رووبەڕووی چەندین کێشە بێتەوە، راستە رۆژگاری ئەوان هەموو شتێک وەک ئێستا بەردەست نەبووە، بەڵام هەوڵەکانیان بۆ ئەوە بووە منداڵەکانیان چ کوڕ چ کچ خۆشبەخت بن.
بەشێک لەو ژنانە باسیان لەوە دەکرد، نازانن دایک چییە، چونکە کاتێک لەدایکبووە، دایکیان کۆچی دوایی کردووە، بۆیە ئەو ژنانە، بەدایکم و ژنەکانی دیکەی دەگوت: باسی دایک بکە، من نازانم سۆزی دایک و باوەشی دایک چییە، من وادەزانم خوشکە گەورەکەم دایکمە، چونکە ئەو بەخێوی کردووم.

ئیتر دایکم و دەستەخوشکەکانی هەر یەک بەدەربڕینی سادەی خۆیان باسی دایکیان دەکرد، باسیان لەوەدەکرد، هیچ کاتێک دایکیان جیاوازی لەنێوان کچ و کوڕەکان نەدەکرد.
بەپێچەوانەوە دەیانگوت: کچەکان بە ئەمە باشترن، چونکە لەوانەیە کوڕەکانمان لەبەر کێشە و گرفتی ژیان و بژێویی ناتوانن زۆر سەردانمان بکەن، دوای ئەوەی زەماوەندی خۆیان دەکەن، بەڵام کچەکان زوو زوو سەردانمان دەکەن، چونکە کچەکان هەردەم خۆیان بە بەشێک لەدایک و باوکیان دەزانن.
بە وەبەهێنانەوەش دایکم باسی لە داپیرەی و داپیرەم دەیگوت: کوڕەکانیش زۆر باشن سەردانی من و باوکی دەکەن، چ پێویستییەکمان هەبە دابینی دەکەن، کەچی کچەکان هەر بزانن کەمێک نەساخم دێن و هەموو خزمەتێکم دەکەن، سەرەڕایی ئەوەی هەندێجار ڕۆژانە، سەردانمان دەکەن، بەتایبەتی ئەو کچانەی ماڵیان لەمن نزیکە، کچەکانی دیکەش ئەوان وایان داناوە، هەموو هەفتەیەک سەردانمان دەکەن.
چەندین چیرۆک هەیە، سەبارەت بەدایکان، دایکی بەکر، کە ناسیارمان بوو، کوڕەکەی لەساڵانی هەشتا تا راپەڕین پێشمەرگە بوو، لەساڵانی هەشتا و حەفت و هەشتا وهەشت ئەو کاتەی رژێم بەکیمیاویی لەزۆربەی گوندەکانی کوردستانیدا، هەردەم لەماڵەوە ئوقرەی نەدەگرت و بیری کوڕەکەی دەکرد.
عەلی، کە چەند ساڵێک لەبەکر گەورەتر بوو، بوو بە پێشمەرگە لەنێوەندی گوندەکانی ژێر دەسەڵاتی پێشمەرگە بوو.
دایکی بەکر هەردەم داوای دەکرد سەردانی کوڕەکەی بکات، دوایی ئەوەی سەردانی کرد، هەڵە ئەو ڕۆژە رژێمی بەعس بەکیمیاویی لەو گوندانەی دا،
دایکی بەکر تا کۆچی دوایی کرد، بەهۆی بۆمبارانی کیماویی، سینگی بەو کیمیاوییە ژەهراوییە بوو بوو، زوو زوو نەخۆش دەکەوت، و چارەسەریان دەکرد، تا ئەو کاتەی نەخۆشییەکەی لە توند بوو، لەکۆتایدا کۆچی دوایی کرد، دایکی بەکر ژنێکی زۆر ئازا و بوێر بوو، هەردەم دەیویست منداڵەکانی بەکوڕ و کچەوە لەپێشچاوی بێ، ئەم ئومێدەی هەبوو، بۆیە کاتێ کۆچی دوایی کرد، هەموو منداڵەکانی لەتەکیدا بوون، کاتێک چاو داخست، گومانی لەوە نەبوو منداڵەکانی دەتوانن، ژیانی خۆیان بەڕێوە ببەن، نەوەک تەنیا وەک خەمێک بمێننەوە، حەسرەت لەدڵیدا بێ.
زۆرێک لەدایکان، هەتا ئەو کاتەی کۆچی دواییش دەکەن، حەسرەت لەدڵیان دەمێنێتەوە.
وەک ژنێک لەگەڕەکەماندا تا ئەو کاتەی کۆچی دوایی کرد، هەر

ل□ بەردەم دەرگا دادەنیشت چاوەڕێی کوڕەکەی دەکرد، هەندێک هەواڵ
هەبوون کوڕەکەی سەرباز بووە لەشەڕی عێراق و ئێراندا ونبووە،
هەندێکی دیکە دەیانگوت کوڕەکەی بەدیل گیراوە، کەچی هەندێک لەو
سەربازانەی هاوڕێی باسیان لەوە دەکرد، لەبۆمبارانی ئێرانییەکان
بەرکەوت و شەهید بوو، چەند سەربازێک جەختێان لەوەش دەکرد، بەچاوی
خۆمان لاشەکەیان بینووو□، ک□ هیچ ه□ست و خوستی نەبووە، بۆیەش
نەیانتوانیوە تەرمەکەی بهێننەوە، لەپاش بۆمبارانکردن،
ئێرانییەکان هێرشیان هێناوە و دەستیان بەسەر ئەو ناوچەیەدا
گرتووە.
هەرجونێک دایک هەردەم لەبەر دەرگا بوو، ئومێدی بوو کوڕەکەی
لەدوورەوە ببینێ و بەرەو لای بچێ تا لەباوەشی بکا و تێر تێر
کوڕەکەی بۆن بکا.
مەزنی دایک لەوەدایە هیچ کات کۆڵنادات تا بەخۆشگوزەرانی منداڵ□ و
نەوەکانی ببینێ، خەندەی منداڵ و نەوەکانی گەورەترین خەڵاتی□،
هەردەمیش قسە نەرم و نیانەکانی ئاڕاستەیان دەکات.
دایکم تا چەند رۆژێک پێش کۆچی دوایی پێیگوتم: کوڕم تەمەنت گەورە
بووە، پێمخۆشە منداڵ و حاڵی تۆ ببینم، وەک برایەکانی دیکەت، حەزم
لێیە زەماوەندی تۆش ببینم.
داێکم: کوڕم زۆر گرنگ□ بچییەوە ناو ماڵی و حاڵی خۆت چەند رۆژێک
جارێک یان هەفتەیەک جارێک سەر لەئێمەش بدەیت، دواتر دەبی بەباوک
و منیش لەگەڵ منداڵ□ی تۆ پێدەکەنم و لەباوەشی دەگرم، کوڕم دونیا
تەنیا ئەو ساتە خۆشانەیە تیایدایی، تۆ خۆت و ئێمەش لەو ساتە
خۆشانە بێبەش مەکە، ژیان تەنیا کتێب و دەوام و باراڕ و سەیران و
گەشت نییە، پێکهێنانی خێزانیشە.
هەرچۆنێک بێ ئەو ساتەی نەبینی من ماڵ و حاڵی خۆم هەبێ، پەشیمانم
لەوەی دایکم بێبەشکرد لەو ساتەی بمبینێ لەنێو ژیانێکی دیکەدام.
زۆرجار دایکم بەپێکەنێنەوە دەیگوت: تۆ لەرانکۆی پێم سەیرە لەو
هەموو کچە جوانانەی زانکۆ کەست بەدڵ نەبوو، تۆ ئەو هەموو جارە
دەچییە وڵا تان کچێک نەبوو بەدڵت بێ، گرنگ نییە چ نەتەوەیەک بێ،
گرنگ ئەوەیە تۆ ببینم لەنێو ماڵی خۆتدا، لەدەرەوە بە، لەوێ بژی،
دەمەوێ ببینم لەگەڵ خێزانەکەتدا قسەم لەگەڵدا دەکەن، گرنگ نییە
ئێرانی، تۆڕانی، ئەو□وپی بێ، گرنگ ئەوەیە من ببینم تۆ هاوسەرت
هەیە.
دایکم ژیانی ناخۆشی و سەختی زۆر بینیبوو، بۆیە هەردەم دەیویست و
منداڵ و نەوەکانی هیچ ناخۆشییەک نەبینن، کاتێک باسی یەکێکمان
دەکرد، کە دۆخی لەخراپیدایە، دەیگوت: هەر چۆنێک دەبێ هاوکاری
بکەن، پێویستی بەچی بوو بەپێی ئیمکان هاوکاری بکەن، چونکە ژیان

ئاوا□ ه□ر رۆژێك يەكێك دۆخى خراپ دەبێ، هەر كەسێكيش لەشەقام و جادەكان ئينجا هەر چييەك بێ، هاوكارى بكەن، ئينجا سواڵكەر بێ، يان هەژار، نەكەن ڕووتان وەرگێڕن، ئەگەر پارەيەكى كەميش بێ، هاوكارى بكەن.
زۆرجار دايكم دەيگوت.: خەڵكم بينيووە، دۆخيان لەوپەڕى باشيدا بووە، كەجى لەناكاو هيچيان بەسەر هيچەوە نەماوە، زۆر هەژار كەوتوون، ديارە ئەمەش هوكارى خۆێ هەيە، ديارە كاتێك دەكەون،خەڵكى ديكە دەيان هۆكارى بۆ دەدۆزنەوە، بۆيە ئێوە دەبێ خۆتان لەو ڤسانە بپارێزن و هيجكات ناو و ناتۆرە و هۆكارى خراپ نەدەنە پاڵ خەڵكى.

هيجران شێواوى شاعير و پەيڤى بيمار.. ستار ئەحمەد

شێواوى شاعير،دڵى ئۆقره نەگرتووى لەگەڵ ئاوازى شيعرا شنەى شادييەك دايدەگرێت و لەگەڵ جوانى بەهارو ئاهەنگى سەروەرييەكانمانا،دەكەوێتە ديلان و ستران بۆ باخچەى گوڵ و مەزارى تێكۆشەران و ئەوينى شەيداكان دەڵێت.تاوێك بەسەر نسێى قەدپاڵەكانا دەڕوانێ و لەنەمريى كورد ورددەبێتەوە و بەئاهێكى پڕ لەسۆزەوە پەپوولەى وشەكانى بەرەو دەروازەى ئاسۆ بەرەڵڵا دەكات و لەرەهايى و سەربەستى دەگەڕێت .

لەبەهارى جەژنى كاوە
دڵ و چاوم گڕ دەنووسێ
هەرچى وشەو شيعرى جوانە
بەو عەشقەوە دائەگيرسێ

ديارە وەكوو كوردێكى گڕ تێبەربوو ،سەراپاى ئەندامەكانى لەشى دەبنە چراوگى رووناكى و لەسەر مولوولەى جەستەى بەشكۆوە وشەى نەورۆز تۆمار دەكات ،بيرەوەرييەكانى لەپەيڤى بيمارو رستەى سادەو وشەى دڵنەوازدا ..ئاوێتەى كێش و سەرواى ئاواز بەخش و سەداى بۆنە پيرۆزەكان دەبن و …گلێنەو دەروون و پيتە شەيداكانى دادەگيرسێن و عەشقى گەرميانى بەئەمەك دەخاتە روو ..گەرميانى ئەنفال ..گەرميانى هەزاران پێشمەرگەى چاو نەترس و سەدان دايكى ميهرەبان. هيجران شێواو لە هەستە خاوێنەكەيدا حەز بەيەكێتى و يەكڕيزى چين و

توێژەکانی میللەتەکەمان دەکات و هەسارەی رێنماییەکانی لە ئاسمانی ناخە پاکەکەی زارۆکەکانا دەکەونە جریوە جریو ،بەبەستەیەك دڵنەوایی چرۆکان دەداتەوە..

بە یانییەك پێش خۆرکەوتن
دوو چۆلەکە بەشەڕ هاتن
لەسەر مشتێ گەنمی خەرمان
سەرو چاو یەکتریان شکان
هەریەکەو دەیویست بێتە شا
بەتەنیا گەنمەکە بخوا
خۆیان کڕکرد وەکوو لاشە
زاڵم زەواڵی لێ دەرچووو
هەردوو بوونە قوربان واشە
ئیتر ئێوەش کۆرپەکانم
دەروون پاك بن تا ئەتوانن
لەگەڵ یەکتر وەك برابن
وەك چۆلەکە مەبنە دوژمن

شێواو حەز لەپەشێوی میللەتەکەی ناکات و لە ئاشتی دەگەڕێت ، دژی ناتەبایی و هەڵگیرسانی شەڕو ناکۆکیەکان بەگوڵە شیعرێك لەرێگای ساوا بێگەردەکانەوە دەیخاتە یادمان بە هەماهەنگی و یەکبڕوایی دەتوانین مێژووی خوێناویمان بڕازێنینەوە و بە یەکێنی دەتوانین دەستی زەبرو باسکی ناهەمواریەکان ببڕینەوە. شێواو ئەو شاعیرەیە لەکاتی دیکتاتۆردا توانیوێتی ئاماژە بەستەمکارەکان بدات و نززکی پێنووسەکەی لەگلێنەی تاوانیان بچەقێنیت و بەشێوەیەکی ئاشکرا هاوار بکات و بڵێت..

من دڵنیام ساڵەهایە
ئەو نەهەنگەی دەمی برسی کردۆتەوە
شەوێك دادێ
مەرگەساتی بەزەواڵێك
ئەستێرەی شانی پێ نەعلەت
وردو خاش کاو
سەری لاوان پان کاتەوە
بۆیە منیش
هەوری چاوم بەئاسمانی برسیەکانا
دائەگڕێم
تا چەغماغەی لێ پەیدا بێ و

بارانی ئاو ببارێنێ

لێرەدا ئەو جەللادە دەکاتە نموونە کەنەجمەی سەر شانی بە خوێنی نەداران سوور کردووە و
وەکوو نەهەنگی برسی لە خوێن تێر نابێت و زۆرلێکراوانی گەرمیان و شارە زامدارەکەی خورماتوو رەمی دەکات و بێترس لە هەموو یاساو رێسایەك و لێپرسینەوەیەك رۆڵەکانی کورد بەرەو گۆڕە بەکۆمەڵەکان دەبات.دڵنیایە رۆژێك دێت ئەستێرەی سەر شانی (نەجمە نەفرەتیەکەی) وردو خاش دەبێت .بۆیە لەلای خۆیەوە تا ئەو کاتەی گەواڵەی دیدەکانی ئەشکی خوێنین بەسەر برسیەکانا دەبارێنێ ،بروسکەی نیگاکانی (ئاسۆی گەرمیان) دادەپۆشن،سێلاوی چاوەکانی هەڵدەستێت،هەتا زامەکان بە ئەشکی خوێنین دەشواتەوە.
شێواو وەنەبێت هەر چوار بەشە زامدارەکەی کوردستانی لە یاد کردبێت و لە چوار لا شیوەن دەکات و بۆ ئەنفال و گۆڕەشارەکانی ژێر لمی عەرعەریش بەرۆکی دادەڕێ..

مۆ تە کەی مەرگ
خۆڵی نوغرۆی
بەسەر هەر چوار بەشی لەشما تەکاندووە
لە ئاسمانی شاری لمیش
ملیۆن پەپوولەی رەنگاوڕەنگ
لە ناو گوڵ و لالەزاری دیدەکانما
قژی (لافنا) شانە ئەکەن
بەڵام لە ژێر قەتماغەی زام و رەمزدا،سروشتی بەرهەڵستکار وای لێکردووە نەتوانێت بە ئاشکرا هاوار بکات ،شتەکان پێچەوانە دەکاتەوە ، وشەی ئەنفالیش بە ئاوەژوویی بە گوێمانا دەدات، لە شیعرەکەیدا بە(لافنا) ناوی دەبات .چی بکات لە ژێر سایەی دڕندەیەکی خوێنڕێژا .. ناتوانێت دەنگی بە ئاشکرا بە میللەتە زوڵملێکراوەکان بگەیەنێت،چونکە دەزانێت دەنگی خۆی و شیعرەکانی دەتاسێنن و کۆرپەی رازەکانی بەناڕەوایی دەمرێنن.

ستار ئەحمەد

فێرنەبـوون لە هەڵە گەمـژەييە.. سامانی وەستا بەكر

فێرنەبوون لە هەڵە گەمژەييە، داننەنانيش بە دۆڕانا دوو دۆڕانە. لەمێژەوە نەريتێكی ناشرين و هەڵە بۆتە هۆكاری داخورانی جەستەی ك□م□گ□ی كوردی بەجۆرێك كە بۆتە هۆكاری پاشەكشێی كورد لەزۆر بەی ئاستەكانا ئەگەر نەشڵێين هەمووی.

هەڵە:

هەلە يان مامۆستای فێربوون. هەڵە يەكێكە لەو چەمكانەی كە وەك هەر چەمكێكيتر بوونی هەيە، بۆ نمونە هەروەكچۆن "سەركەوتن، باشكردن، ڕاستكردن…هتد" بوونيان هەيە هەرواش هەڵەكردن بوونی هەيە و بەشێكە لەسروشتی مر□ق بوون.

هەڵە كاتێك ڕووئەيان كە مر□ق ه□ستێ بەكارێك، بەكردارێك يان گفتوگۆيەك، واتا تا مر□ق جووڵ□ نەكا هەڵەش ناكا هەرچەنە هەر خودی جووڵ□ نەكردنيش هەڵەيە، كەواتا هەڵەكردن ئەنجامی جووڵەی مر□ق□ ب□ئاڕاستەيەك، سەرەنجام يان باش ئەيكا يان چەوت-هەڵە.

مر□ق ب□بێ كاروكردار و جووڵە بوونی نابێ، هەڵەش ئەنجامی جووڵەی مر□ق□ ك□واتا ب□ ئ□ب□ مر□ق خ□ی لێ بێبەريكا؟

وەڵامەكەی ئەوەيە كە بەگشتی مر□ق س□ركەووتنی پێخۆشە و بەشكست بێزار□ بێ، چونكە شكستيش دەرەنجامی هەڵەيە بۆيە بەشێكی بەرچاوی مر□ق خ□ی لێ بێبەريئەكا و هەندێجاريش هەوڵێكی زۆرئەيا تا پاساو بۆ هەلەكە بدۆزێتەوە يان بيسوێ بەسەر كەسێكيترا كە ئەمەيان هەڵە گەورەكەيە، ئەو هەڵە گەورەيەيە كە ئەبێ مر□ق ش□رمی لێبكا و خۆی لێبپارێزێ، هەلە سروشتييەكە نەكا بە هەڵەيەكی پلان بۆ دارێژراوو بەمەبەست چونكوم هەندێجار ئەكرێ وەك تاوان تەماشاكرێ.

ڕاست، چەمكە دڵخوازەكە:

بەشی هەرە زۆری مر□ق ت□نان□ت ئ□و مر□قانەش كە دڕندانە و نابەرپرسانە مامەڵ□ ئەكەن، زۆر دڵخۆشەبن ئەگەر پێيان بوترێ كارێكی ڕاست ئەنجاماوە، بەڵام ئەگەر پێيان بوترێ كارەكە هەڵەيە نيگەران و بێزار□ بن، ئەمە لەكاتێكا كە كاری ڕاست و سەركەتوو دەرەنجامی هەڵەی پێشووترە.

بيرمان نەچێ كە هەڵە نە شكستە نە ئابڕووچوون بەڵكو سەرەتای كارە ڕاستەكەيە بۆ هەستانەوە بۆ خەڵكانێك كە شێلگيرانە لە هەوڵی سەركەتنان. ئەوەی ناحەز و ئابڕووبەرە ئەوەيە كە هەڵە بەمەبەست چەنبارە بكرێتەوە لە پێناوی دەستكەوتی كەسی، خێزان، گرووپ، خێڵ

یان خێزان.
زیاتر درێژە بە سروشتی هەڵە و جیاوازی نێوان جۆرەکانی هەڵە نایەین بەڵکو زیاتر باس لەو هەڵەیە ئەکەین کە بەتە مخەرکەی فێربوون لە هەڵە و ڕێگرە لە پێشکەوتنی کۆمەڵگەی کوردی کە ئەویش ترسە لە هەڵە و گۆڕینی "هەڵەی سانا و ساکاری هاوڕێی بوون" بۆ "هەڵەی پلان بۆ داڕێژراو و بەمەبەست"، بۆیە لێرەوە ئەتوانین درگایەک لەسەر ئەو هەڵە ستراتیژی و دەستکردانەی ٣٢ ساڵەی حوکمداری کورد لە باشوری کوردستان بکەینەوە.

سی ساڵ لە هەڵە:
بەشێک لەو هەڵە ستراتیژیانەی کە دەسەڵاتداری کورد لە باشور لە ماوی سی و دوو ساڵی ڕابردووا کردوونی:
١. قبوڵنەکردنی براوە و دۆڕاو دوای ئەنجامی هەڵبژاردن، چەسپاندنی پێنجا بە پێنجا کە بووە هۆکاری لەدایک بوونی حکومەتی هەرێم بە ئیفلیجی و خاڵی سەرەتای کۆتایی دەوڵەتی موئەسەسات.
٢. شەڕی ناوخۆ.
٣. دوو ئیدارەی و لەتکردنی هەرێم بۆ دوو زۆن و چەسپاندنی سنوری دەگەڵە.
٤. دواخستنی هەڵبژاردن و نەکردنی لەکاتی خۆیا.
٥. تەزویر و دەستکارکردنی ئەنجامی هەڵبژاردن.
٦. نەبوون و خۆدزینەوە لە نوسینەوەی دەستور.
٧. لەبری نوسینەوە و دروستکردنی زمان و ڕێنووسی کوردی هاوبەش و ستاندارد، ڕێگەدان بە بەکارهێنانی زمانی ناوچە و شارە جیاجیاکان لە فێرگەکانا.
٨. پیرۆزکردن، دەواندن و بەهاوتای هەندێک کەسایەتی کە گوایە ناکرێ شوێنیان پڕکرێتەوە.
٩. کردنەوەی زانکۆی زۆروبۆر بەمەبەستی بازرگانی و دابەزاندنی ئاستی زانستی و ئەو دەزگا گرنگە.
١٠. چەسپاندنی چەند خێڵێک بەسەر کۆمەڵگایا، پیرۆزکردنی بنەماڵە بە سەر حیزب، جێگیرکردنی مۆڵکداری خێزان و کەسایەتی بەسەر لوتکەی دەسەڵاتی حیزب و حکومەتا.
بێگومان ئەمە مشتێکە لە خەروارێک و وەک لەسەرەوە ئاماژەی پێیراوە ئەمانە بەشێکن لە هەڵە ستراتیژییە کوشندەکان ئەگەرنا چەندین هەڵەی پلان بۆداڕێژراو و ساویلکانەیتر هەن کە کراوون، بەلام ئەکرێ بوترێ کە ئەم هەلانە باوکی کۆی هەڵەکانیترن.
لای کورد واباوە ئەوترێ گەورە ئاوەڕژێنە و بچوک پێی تێئخشێنە، پارتی و یەکێتی دەستیان پێکرد و حیزبەکانیش لەوان لاسارتر

ه□□کانیان چەنبارە کردەوە. هەڵبەتە کاتێ تەماشای ئۆپۆزسیۆنە بێدەسەڵات و پۆپۆلیستەکان ئەکەی ڕاستەوخۆ ئەبێ بڵێی “هەزاران دروود لە کفن دز”.

فێرنەبوون لە هەڵە:

٣٢ ساڵ کاتێکی هێندە زۆرە کە لە مێژووا، نمونە هەن کە بەکاتی لەوەش کەمتر دەوڵەت لە دوای وێرانەی جەنگەوە باشتر دروستکراوە وەک ئەڵمانیا، دەوڵەتیش لە هەژاری و داڕمانەوە بۆتە یەکێک لە ئابورییە گەورەکانی جیهان نمونەی سەنگاپورە.

وێرای ئەو داڕامانە ئابوری و نەبوونی موئەسەسات و دوو ئیدارەیی…هتد بەلام بەردەوام لە بلاوکراوەکانی دەسەلاتداران و حکومەتا باس لە سەرکەوتن و گەشانەوە ئەکرێت، کە ئ□م□ش بەڵگەنەویستە بۆئەوەی لەوە تێبگەی کە دەسەلاتدار و حکومەت و حیزبەکان شەرم لەدانان بە هەلەیائەکەن و نەک ئامادەنین بەڵکو پشتیشیان کردۆتە ئەو هەلە زەقانەی کە کراون و ئەکرێن و تەنها مانەوەی خۆیان لە پۆست و پایەکانیان بەسە بۆ تێرکردنی حەزە کەسییەکانیان و ئامادەی سودوەرگرتن و ڕاستکردنەوەی هەلەکان نین.

کەواتە ئەتوانرێ بوترێ کە دەسەڵاتدارو حکومەتی هەرێم، حکومەتێکی بێکارو کردارە چونکە هەست بەهەڵەکانی خۆیان ناکەن ئەمەش سەلمێنەری ئەو هاوکێشەی سەرەوەیە کە ئەڵێ “هەڵە ئەنجامی جوڵە، کار، کردار و گفتوگۆیە”، بەواتایەکیتر کاتێ دەسەڵاتدارو حکومەت دان بەهیچ هەڵەیەکانێن واتا دانیش نەوەیا ئەنێن کە موئەسەسەیەکی بێ کار، کردار، جوڵە و گفتوگۆن.

تێبینی/ لە ڕۆژهەڵاتی ناوینا بەگشتی هەڵەکردن هاوتاکراوەتەوە بە شکست هەرلەبەرئەوەشە دانی پیانانرێ.

ڕەخنەگرتن لە دیموکراتی:

بێگومان دیموکراتیش وەک هەر چەمکێکیتر دوور نییە لە ڕەخنە و وەک ئەوەی باوە و ئەوترێ “باشترین هەڵبژاردەی خراپەکانە” بەڵام نا بێ بیریشمان بچێ کە تا ئەمڕۆش جێگرەوەی چەمکی دیموکراتی نەدۆزراوەتەوە.

سود وەرگرتن لە دیموکراتی گەورەترین تاوانە بەئاڕاستەی هەڵە و دۆزینەوەی کەلێن لەناو چەمکی دیموکراتیا بۆ چەسپاندنی حەزی مانەوە لە دەسەلات، کە کورد لە باشور زۆرترین سودی لەو کەلێنانە وەرگرتووە.

ئەگەر ڕەخنەیەک لە دیموکراتی هەبێ ئ□ب□ ب□ باشوری کوردستان ئەوەبێ کە زۆربەی نەهامەتییەکانی لەڕێگەی س□نووقەکانی ه□□ب□ژاردنەوە ڕووبەڕووی بوونەتەوانێ و سود لە دیموکراتی

وەرگیراوە بۆ گەیاندنی کۆمەڵگە بەم ئاستە.

سامانی وەستا بەکر

٢٠٢٣-١٢-٢٣ سوید-ستۆکهۆڵم

دیسانەوە، لەبارەی یەک واو و دوو واوەوە.. عەبدولڕەحمان فەرهادی

هەندێک نووسەر کە لە بواری ڕێنووس و زمان و دەنگسازی، کۆڕەوار و دەستەپاچەن، نازانن لە کوێ دوو (واو) و لە کوێ یەک (واو) بەکار دێت، دێن دەنگ هەڵدەبڕن و دەڵێن ئەمە دان بە بوونی دوو واودا نانێین و لە نووسینەکانماندا تەنیا یەک واو لە شوێنی دوو واویش دادەنێین. ئەو بنووسانە، لەوە تێناگەن کە ئەمە لە بواری ڕێنووسدا، کارێکی تەواو زانستییە، یەک واو و دوو واو، دوو فۆنیمی تەواو لە یەکتر جیاوازن، وەک چۆن دەنگی پیتی سین لە دەنگی پیتی میم جیاوازە، دەنگی دوو واویش لە دەنگی یەک واو جیاوازە، بۆیە هەقە هەردووکیان بە دوو پیتی جیاواز دابنێی. کە لە وشەدا دوو واو دەکەیت بە یەک واو، ئەوا دەنگی وشەکە دەگۆڕێت و دەبێت بە وشەیەکی جیاواز لەوەی گەر دوو واوەکەی هەبێت و لە زۆر وشەشدا ماناکەی دەگۆڕێت. هەقی کەس نییە دوو واو بگۆڕێت بە یەک واو، تەنانەت بە هیچ دەزگایەکی ئەکادیمی و بەشە کوردییەکانی زانکۆکان و یەکێتیی نووسەران و ئەکادیمیای کوردی و هیچ ئەکادیمیایەکی زمان و هیچ نووسەرێکیش نییە بڕیار لەوە بدات دوو واو هەیە یان نا، بەڵکوو ئەمە ئیشی سەرەکیی زانست و وانەی دەنگە لە تاقیگەکانی دەنگ لە بەشی فیزیای زانکۆکان، لەوێ وشە دەدرێتە بەر ئەزموون و تاقیکردنەوەی دەنگ و ئەوان دەزانن دەنگی (وو) لەگەڵ دەنگی (و) لە کوێ و لە کام وشە و شوێندا بەکار دێت و بڕیار لەسەر ئەوە دەدەن کە دەنگی (وو) تەواو جیاوازە لە دەنگی (و)، ئینجا دەیدەن بە دەزگاکان و دەبێت پەیڕەو بکرێت. لە زمان و ڕێنووسی کوردیدا ئەمە زۆر گرنگە و پێویستە سەرجەم دەزگاکانی ڕاگەیاندن و سەرجەم

نووسەران و خوێندەواران هەست بەم جیاوازییە بکەن و پەیڕەوی ڕاستنووسیی بەکارهێنانی هەردوو دەنگ بکەن، گەر ئەوە ناکەیت یان لێی نازانیت، ئەوا پێویستە خۆت فێرکەیت و سەرچاوەی فێرکردنی دروستنووسیی ڕێنووسیی کوردیمان لە کتێبخانەکاندا زۆرن، وەک لەوەبەر باسمان کرد، گەر دوو واوت گۆڕی بە یەک واو ئەوا زۆرجار مانای وشە و ڕستەش دەگۆڕێت، بۆ نموونە:

کوڕ، جیاوازە لەگەڵ کووڕ.

قوم واتە فڕ، جیاوازە لە قووم واتە لم.

چون واتە چۆن، جیاوازە لە چوون واتە ڕۆیشتن.

کوز واتە ئەندامی مێیینەی ژن، جیاوازە لە کووز واتە لەتێ بۆ نموونە کووزە گندۆرە.

تو واتە تۆ، جیاوازە لە توو بۆ نموونە تووی شەقراوە.

جوت واتە جۆتکردن، جیاوازە لە جووت واتە دووان، بۆ نموونە جووتە گۆرەوی.

قوت بۆ نموونە قوتکردنی پەرچەم، یان قوتە واتە کورت، بۆ نموونە قوتە زەلام، جیاوازە لە قووت وەک قووتدانی پارووی نان.

توز واتە خوێ، جیاوازە لە تووز واتە تۆز.

گوڕ واتە خێرایییەکی بە تاو، جیاوازە لە گووڕ واتە گۆڕ.

کوونە واتە چۆنن، جیاوازە لە کونە واتە کون بووە.

نموونەی تر زۆرن، با جارێ ئەوەندە بەس بێت.

لە دواڕۆژ هەر دەبێ ئەم دوو واوە بە هێمایەکی تایبەت بگۆڕدرێت، بۆ ئەوەی بەکارهێنانی ئاسانتر بێت، چونکە وەک گوتمان دوو واو جیاوازە لە یەک واو.

سوپاس بۆ برای هێژام سوداد ڕەسوول، کە نموونەی بەشێک لەم وشانەی خستە بەردەستم.

ئێوارانە ٥٦.. سەردار جاف

ئێوارەیەک
نەعشێ پێکەنینەکانم ختوکە دەدا
تارماییەک چاوەکانی
زەردەپەڕی بولێڵ دەکا
تەمتومانێ

بەر لە ئاوابوونی خۆر دنەی حەسرەتەکانم دەدا
ژنێ فرمێسکەکانی لە سەر رێگاکەم دەچێنێ
دایکێ قوڵپی گریانی بە هەستەکانم دەسپێرێ
باوکێ دەستە
لەرزیو و ئاهی ئاوابوونی کوڕەکەی
دەداتە بەر چرا گومەزی مەرقەدی
شار و بە نێو نیگاکانم ترپەیەکن
دەمهەژێنێ
شەو لە خەرەندی تەمەن خۆ دەبینمەوە
لە دامێنا
کراسێ خوێنین لە بەر کڕێوەی بەفرا
خاک تەڕ دەکا
سۆما لێڵی دایک دەسڕێ
شەهلایەک
لە ئاتەشی ئەم گڕکانەوە
رێی بە رەو دەیجور بڕیوە
نازانم لە کام کۆلاژی
ئەوین و بەفر و خوێن و رۆح هەڵقوڵاوە
فرمێسکەکانی بە دێر بەدێری شیعرەکانم سڕیوە
ئەمشەو دەبمە
سەر□ نێڵێکی سەرەڕۆ
لە تەک گڕ و گرمەی تەقینەوەیەکدا
خەون دووکەڵێکی رەشە
بە باڵای شارما دەبارێ
خەونێ ئیدی وەئاگابوونێ ون دەکا
ئاوابوونێ
ئەسرینێکی ڕێژن□□□ژ
لە تاودانی ئەسپا گلا
کە ژوانێ چاوەنواڕی فووی قەدەمی ئاگر دەکا
سێڵاوی مۆم ئەوکی ئێرە و ئەوێ دەگرێ
شنەبایەک لە زەردەیا رۆحی گێژە
ئەم شەبخونی هاڕینە
تا د□ ب□س□ی هەڵدەسێ
شەو گەڕانێکی ورد وردە
چاوێ وێڵی قەرەوڵ و
پەلەپیتکە لە بن دەستێ
شیپی* دەربازبوون دەگرین و

دێینـەوە ژین
تۆی گشت کەسم
خۆشم دەوێی خۆشەویسترین کەسم

١٨ / ١٢/ ٢٠٢٣
*شیپ ؛ دەرەتەنگ، خڕ و دۆڵی باریک لە چیا

دادگایی.. شیعری نەوزاد بەندی

وێنەیەکم نیشان ئەدەی ..
هەزاران جار دەست بە قژ و
بە ڕوومەتیدا هێنراوە ..
بێ ژماردە لێوەکانی ماچکراون..
دەیان هەزار شەوی درێژ ،
لەگەڵ پیاوێکا نوستووە ..
سێ ژەمە نانی لەگەڵ پیاوێکا خواردووە ..
دەیان هەزار پیاڵە چای بۆ تێکردووە ..؟؟
چۆن چاوێکم نیشان ئەدەی ،
مۆری لێوی پیاوێکی تری پێوەیە .. ؟
مل و گەردنێ ،
کە بۆنی ،
پیاوێکی تری لێوەیە ؟